

Täysistunto

Tiistai 25.9.2018 klo 14.00—17.09

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 17.09.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (14.00—15.59) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (15.59—17.09).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Muut ilmoitukset

Eduskunnalle on 21.9.2018 annettu Hallituksen kirjelmä eduskunnalle Ahvenanmaan maakuntapäivien aloitteesta, joka sisältää ehdotuksen laiksi vaalilain muuttamisesta (M 3/2018 vp).

2.2. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 87/2018 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle Tuomioistuinvirastoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 136/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään tunti. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän is-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

tunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 4. asiakohtaan.

Keskustelu

14.01 Oikeusministeri Antti Häkkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on siis antanut eduskunnalle nyt käsitellyssä olevan esityksen tuomioistuinvirastoa koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksen mukaan Suomeen perustettaisiin tuomioistuinvirasto huolehtimaan tuomioistuinlaitoksen keskushallintotehtävistä. Tehtäviä hoidetaan nykyisin oikeusministeriössä. Keskushallinnon erottaminen ministeriöstä ja tehtävien siirtäminen itsenäiselle tuomioistuinvirastolle korostaisi tuomioistuinten rakenteellista riippumattomuutta poliittisesta ministeriöstä sekä edistäisi tuomioistuinten hallintotehtävien tehokasta ja tuloksellista hoitamista. Samalla oikeusministeriö pystyisi nykyistä tehokkaammin ja vahvemmin keskittymään sen valtioneuvostotason tehtäviin eli tuomioistuinlaitoksen strategiseen ohjaukseen ja säädösvalmisteluun.

Tuomioistuinlaitos on oikeusvaltion kivijalka. Nyt perustettavaksi ehdotettu tuomioistuinvirasto huolehtisi tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä sekä tuomioistuinten toiminnan kehittämisestä, suunnittelusta ja tukemisesta. Virasto vastaisi muun muassa tuomioistuinten tulosoikeudesta ja tuomioistuinten henkilöstön koulutuksen järjestämisestä. Viraston perustaminen mahdollistaisi tuomioistuimissa nykyisin hoidettavien hallinnollisten tehtävien keskittämisen viraston hoidettavaksi, jos perustettava tuomioistuinvirasto aikanaan niin päättää.

Arvoisa puhemies! Tuomioistuinviraston perustaminen tulisi lisäämään tuomioistuinten keskushallinnosta aiheutuvia kustannuksia jonkin verran. Viraston vuosittaiset toimintamenot olisivat noin 4 miljoonaa euroa. Hallituksen tavoite on, että panostus johtaisi oikeusturvan laadun parantumiseen ja tuomioistuinten toiminnan tehostumiseen.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi korostaa, että tuomioistuinlaitoksen keskushallintotehtävät on Suomen kaltaisessa maailman kärkioikeusvaltiossa järjestettävä tavalla, joka osaltaan korostaa tuomioistuinten rakenteellista riippumattomuutta, ja siten, että riippumattomuus on myös kenen tahansa ulkopuolisen selkeästi havaittavissa. Tuomioistuinviraston perustaminen vahvistaa juurikin tätä asetelmaa. Tavoitteena on, että lainmuutokset tulisivat voimaan ja tuomioistuinvirasto aloittaisi toimintansa vuoden 2020 alusta lähtien.

Puhemies Paula Risikko: Halutaanko debattiin tässä aluksi, onko kiinnostusta, vai halutaanko ihan suoraan puheenvuoroihin? — Sitten mennään suoraan puheenvuoroihin.

14.04 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Tuomioistuimien uudistaminen kiinnostaa henkilökohtaisesti minua hyvin paljon. Olen myös työskennellyt itse tuomioistuimissa — käräjäoikeudessa, hovioikeudessa ja vakuutus-oikeudessa — ja nämä asiat ovat minulle tuttuja, ja paljon tuttavapiirissä on edelleen ihmisiä, joiden kanssa päivittäin käyn näitä asioita läpi.

Haluan ensiksi tuoda esille sen, että Tuomariliitto on ilahtunut syyskuussa tiedotteessaan siitä, että tuomioistuinvirasto tulee, ja tästä on ilmeisesti eduskunnassakin laaja yksimielisyys. Tuomariliitto oli huolestunut siitä, minne tämä viraston sijainti tulee, ja ilmei-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

sesti se on nyt sitten Vantaa — ilmeisesti siitä on nyt päästy yhteisymmärrykseen. Kansainvälisesti on tutkittu, että on hyvä, että se on hyvien kulkuyhteyksien lähellä. Itse katson, että se on hyvä paikka. Helsinki on jo kovin ruuhkainen, elikkä tänne liikenneyhteydet olisivat hankalat.

Sitten toisaalta katsoin oikeusministeriön tiedotetta, jossa todettiin, että tuomioistuinvirastolla rakennetaan vahvempi palomuuuri poliitikkojen ja tuomioistuimien väliin — tämä on ministeri Häkkäsen sitaatti sivuilta. Tietysti on tärkeitä, että tuomioistuimet toimivat riippumattomasti, mutta ehkä jotenkin jäin nyt miettimään, että onko nyt ollut ministerin mielestä jotain epäasiallista vaikuttamista, jota tässä nyt erityisesti täytyisi suojata. Ministeri varmaan kertoo täällä, kun pääsee itse puheisiin, mitä hän tarkoittaa. Joka tapauksessa meidän kansanedustajien tehtävä on myös säätää lakeja ja vaikuttaa sitä kautta tietysti tuomioistuinikäytäntöön — ei tietenkään vireillä olevaan asiaan, vaan tulevaisuuteen — ja on tärkeää käydä yhteiskunnallista keskustelua. Esimerkiksi alaikäisten seksuaalisesta hyväksikäytöstä on paljon käyty keskustelua, ja ainoa keino vaikuttaa siihen, että rangaistukset kovenevat, on tällä hetkellä se, että on jo olemassa vakiintunut tulkinta hyvin pitkälle, että rangaistusten alarajaa nostetaan, ja se on lainsäätäjän tehtävä. Hieman jää epäselväksi, mitä tämä palomuuuri tuossa tarkoittaa, että onko nyt olemassa joitain hälytysmerkkejä ministeriössä.

Ehkä tähän aiheeseen liittyy myös se, että katsoin lakiehdotuksen 5—8 §:iä tuomioistuinviraston johtamisesta. Siellä johdosta huolehtivat johtokunta ja ylijohtaja, ja tähän johtokuntaan, joka kuitenkin ei puutu yksittäisiin ratkaisuihin eikä yksittäisten päätösten sisältöihin, ei voida valita sellaista kärjätuomaria — vaikka on ammatiltaan kärjätuomari tai sitten tuomioistuinlaitoksen jäsen — joka kuuluu esimerkiksi kunnanvaltuustoon tai kunnanhallitukseen. Ehkä vähän mietin sitä, että kun perustuslaissa on turvattu yhdistymisvapaus sekä on turvattu yhdenvertaisuus lain edessä, niin mikä tämä tällainen este on, että jos olet aktiivinen yhteiskunnallinen osallistuja ja kuulut kunnanvaltuustoon, niin jos olet ammattisi puolesta kärjäoikeudessa töissä ja muuten pääsisit tähän johtokuntaan, niin onkos tässä nyt niin kuin ajatuksena, että henkilö, joka on politiikassa mukana, ei saa sitten olla tämäläisissä asioissa mukana, että onko hän heti jollain lailla epäilyttävä. Tähän toivon myös ministeriltä vastausta, miksi tällainen lisäys on. Ymmärrän sen, että kansanedustaja ei siellä voi olla, mutta kun kansanedustaja on täällä päivätöissä, niin ei hän voisi olla samaan aikaan muutenkaan kärjäoikeudessa töissä. Silloinhan tulee automaattisesti lain mukaan virkavapaa.

Yksi asia, mihin toivoisin vielä vastausta ministeriltä: Tässä jatkuvasti tulee tuomioistuimille lisää tehtäviä, ja tästä oli jo viime viikolla lähetekeskustelussa puhetta, itse ainakin nostin esille huolestuneisuuden tuomareiden määrästä. Tässä katsoin, että vuosina 2017—2019 trendi on tällä hetkellä henkilötöyvuosissa hieman laskeva, asiamäärät lisääntyvät, asiat vaikeutuvat, myös tuomioistuinhenkilöstön sairauspoissaolot ovat nousussa, ja on myös ollut tutkimuksia tuomareiden jaksamisesta. Haluaisinkin kuulla ministeriltä, miten tätä on ajateltu edistää. On ollut hyviä hankkeita: muun muassa poliiseihin on panostettu lisäresursointia, syyttäjien asemaa on pohdittu, tällä hetkellä on myös laki syyttäjistä vireillä täällä eduskunnassa. [Puhemies koputtaa] Mutta olisin nyt kiinnostunut tietämään, koska puutummme siihen, että tuomioistuin on se viimeinen pullonkaula, minne nämä asiat menevät ja missä ne ruuhkautuvat ja missä se oikeusturva toteutuu, tai jää toteutumatta. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: Nyt oli pyyntöjä muutamalle debattipuheenvuorolle.

14.09 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Meri kiinnitti aivan oikein huomiota tuomioistuinten ruuhkautumiseen ja sen seurauksena myös juttujen venymiseen, mistä olemme saaneet jopa Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta pyyhkeitä. Edustaja Meren ratkaisu on se, että pitää nimittää lisää tuomareita, ja varmasti sitäkin tarvitaan, mutta itse koen, että vielä tärkeämpää on prosessien kehittäminen siten, että kaikista mitättömistä jutuista ei loppuun saakka riidellä. Tehdään sovintoja, jätetään asioita osin rangaistusmääräysmenettelyn piiriin ja niin edelleen. Ja kuten edustaja Merikin viittasi, nyt eduskunnassa on syyttäjälaitosta ja hallintotuomioistuinta koskeva uudistus, jolla pyritään sujuvoittamaan prosesseja.

Eli kysyisin oikeusministeriltä tästä prosessien sujuvoittamisesta, niin että oikeusturvaa saadaan mutta mitättömissä asioissa ei vuosikausia riideltäisi: miten on edistytty näissä prosessien sujuvoittamispyrkimyksissä?

14.11 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä tuli puheeksi tämän tuomioistuinviraston sijaintipaikka. Tästähän käytiin pitkä keskustelu. Aika monet kaupungit, joissa on oikeustieteellistä koulutusta ja muuta laajaa oikeustieteellistä osaamista, olisivat tietysti mielellään nähneet, että tämä virasto olisi sijoittunut muualle kuin tänne pääkaupunkiseudulle. Täällä jo sanottiin, että täällä on ruuhkaa kovin. Ja sitten toinen asia on tietysti se, että kun puhutaan alueellistamisesta, niin parhaat tulokset on saatu sillä, kun uusia virastoja on alueellistettu. Tässä olisi ollut aivan mainio mahdollisuus harastaa järkevää ja toiminnallista aluepolitiikkaa. Kysynkin, miksi näin ei tehty.

14.12 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn edustaja Myllerin esille nostamaan kysymyksen tästä tuomioistuinviraston sijaintipaikasta. Täytyy sanoa, että tämä on kyllä itäsuomalaisille tärkeä kysymys ja tärkeä myöskin sen suhteen, minkälaista linjanvetoa hallitus tekee aluepolitiikan suhteen.

Joensuussa oikeustieteellinen tiedekunta toimii, ja sinne on pyritty saamaan alan opiskelijoita. Kun katsotaan, että tuolla alueella erityisesti kärjäoikeusuudistuksessa sekä lisälmen että Varkauden kärjäoikeuksien kanslioitten lopettaminen kirpaisi, niin jollakin tavalla se odotusarvo siihen, että tämä tuomioistuinvirasto voisi olla tuolle alueelle sijoitettava, on tällä hetkellä varsin korkea. Olisin myös halunnut tästä asiasta kysyä ministeriltä niitä perusteluita, kun tämä Vantaa nyt on ollut esillä näissä keskusteluissa, että miksi näin.

14.13 Antti Rantakangas kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä tuomioistuinviraston perustaminenhan on hyvä asia, ja esimerkiksi lakivaliokunnassa oli paljon myönteistä työntöä, että tällainen tulisi, ja on siinä mielessä hieno asia, että oikeusministeriö ja hallitus ovat päätyneet tähän ratkaisuun. Mutta samoin kuin edellä puhuttiin, niin itsekin olisin odottanut, että hallitus ja oikeusministeriö olisivat käyttäneet tilaisuuden toteuttaa käytännön tasolla tätä alueellistamista.

Tietojeni mukaan tätä asiaa ei käsitelty alueellistamisen koordinaatiotyöryhmässä — en tiedä, pitääkö tämä paikkansa — joka on pelisääntöjen mukaan se paikka, jossa katsotaan sitten vähän laajemmalla joukkueella, mikä on paras ratkaisu sen viraston osalta. Kyllä Pohjois- ja Itä-Suomesta olisi hyviä kohteita löytynyt, jotka olisivat täyttäneet nämä kriteerit.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

rit. Kyllä tämä valitettavasti tukee vääränsuuntaista keskittämispolitiikkaa, josta kuitenkin jokaisen ministerin pitäisi kantaa huolta, kun se on tietyllä tavalla hallituksen linjan mukaista, että koko maata halutaan kehittää ja pitää toiminnassa.

14.14 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tätä tuomioistuinvirastoa on todellakin kannatettu, ja se oli esillä myös käräjäoikeusuudistuksen aikana, kun ihmeteltiin, miksi mennään karsimaan käräjäoikeuksia ennen kuin on otettu tätä askelta. Toisaalta lakivaliokunnan on syytä huolellisesti käsitellä nämä pykälät ja myös pohtia, ovatko valitut ratkaisut juuri oikeita, jotka turvaisivat parhaalla tavalla tuomioistuinten riippumattomuutta.

Oikeusministeri Häkkänen on tosiaan tehnyt tämän päätöksen, että virasto sijoittuisi Vantaalle. Minusta se kuulostaa järkevältä ja tasapainoiselta ratkaisulta jo liikenneyhteyksienkin perusteella, ja kotimaisten kielten ja kielikysymysten huomioon ottaminenkin on hyvä perustelu sille, että tämä virasto on Vantaalla. Minusta tämä on hyvä päätös, ja mielelläni kuulen myös ministerin perusteluita sijoituspaikalle.

14.15 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Uusimaalaisena kansanedustajana ja espoolaisena minun olisi helppo vain tässä kiittää ministeriä siitä, että virasto tulee Vantaalle, mutta totta kai tässä pitää katsoa kokonaisuutta. Sininen eduskuntaryhmäkin kannattaa sinänsä alueellistamista ja sitä, että valtion toimintoja sitä kautta sitten on kaikkialla maassa. Yksi paikkakunta, joka nousee esille ja johon on muita toimintoja laitettu, on tietysti Kuopio, jossa itekin joskus olen asunut.

Tässä kaikkein tärkeintä on tietysti se, että tuomioistuinvirasto toimii tehokkaasti ja pysyy myös tekemään päätöksiä tehokkaasti ja mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Kun käsittääkseni olette ministeriössä sinänsä tehneet ihan syvällisen selvityksen tästä paikkakysymyksestä, niin mielelläni itekin kuulen tarkemmin teiltä siitä, miksi nimenomaan Vantaa valikoitui, mitä muita vaihtoehtoja oli ja miksi kuitenkin lopulta sitten päädyttiin Vantaaseen.

Puhemies Paula Risikko: Näyttää, että kaikilla, jotka ovat pyytäneet vastauspuheenvuoron, on kuitenkin myöskin varsinainen puheenvuoropyyntö täällä. Ovatko ne kuitenkin eri asiaa, mitä te haluatte tässä debatissa käydä? — Eliikkä mennään nopsasti sitten nämä debattipuheenvuorot.

14.16 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuomioistuinviraston perustaminen Vantaalle, pääkaupunkiseudulle, on mielestäni perusteltua, koska nämä virastot pitää perustaa sinne, missä ihmisetkin ovat, ja siellä on myöskin suurin osa tapauksista, [Välihuutoja] jotka pitää käsitellä, ja hyvät liikenneyhteydet.

Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz nosti esiin prosessien pitkittymisen ongelman ja sen, millä tavalla tätä on pystytty taklaamaan, että saataisiin nopeammin ihmisille oikeuden päätöksiä. Tämä minuakin kiinnostaa, erityisesti siitä syystä, että pitkiin prosesseihinhan sitoutuu aina rahaa ja silloin ihmisten on vaikeampaa sitten käydä oikeutta. Erityisesti minua huolestuttaa keskiluokka, koska köyhillä ihmisillä on mahdollisuus saada oikeusapua ja rikkailla on rahaa, mutta sitten ovat ne kaikki väliinputoajat siinä välissä, jotka joutuvat miettimään, että kannattaako sitä oikeutta edes ryhtyä hakemaan.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

14.17 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ensinnä antaa kiitokset ministerille: Tuomioistuinviraston perustaminen on erittäin hyvä päätös. Tätä jo hallitusohjelmaneuvoittelussa pyrittiin saamaan kirjattua sinne, siellä se ei vielä ole, mutta on erinomaista, että päätös on syntynyt.

Täällä on arvosteltu tätä sijoituspaikkaa, ja minusta kyllä ihan aiheestakin. Silloin kun meillä on mahdollisuus sijoittaa ja löytyy muitakin järkeviä sijoituspaikkoja kuin pääkaupunkiseutu, niin kannattaisi kyllä tilaisuuteen tarttua. Täällä edustaja Kauma totesi, että pitäisi sijoittaa tuomioistuinvirasto sinne, missä ovat ihmiset ja missä ovat nämä oikeustapaukset, mutta silloin on ehkä ymmärtänyt tuomioistuinviraston tehtävän hieman väärin, koska se ei tule käsittelemään tuomioistuimena mitään oikeustapauksia — ei valituksia eikä mitään rikos- tai riitajuttuja, hallintojutuista puhumattakaan — vaan sen tehtävä on kehittää tuomioistuinlaitosta ja varmistaa sen toimivuus [Puhemies koputtaa] tulevaisuudessa entistä paremmin.

14.18 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä keskustelussa on ollut esillä, että alueellistamisen koordinaatioryhmä ei olisi käsitellyt tätä nyt puheena olevan yksikön perustamista. Mutta se on käsitellyt 29. päivä kesäkuuta 2018 tätä tuomioistuinviraston perustamista ja on esittänyt suosituksen siitä, että tämän viraston sijaintipaikka ja tämän viraston perustamista koskeva sijainti tulisi viedä valtioneuvoston yleisistunnon käsiteltäväksi. Ilmeisesti oikeusministeri Häkkänen on päätenyt siihen, että sitä ei viedä valtioneuvostoon koko hallituksen käsiteltäväksi. Voitteko vähän perustella tätä ratkaisua?

Täällä on kuultu, voisinko sanoa, siltarumpupoliittisia puheenvuoroja Uudenmaan vaalipiirin kansanedustajilta siitä, että ihmisiä ei ole muualla ja elämää ja järkeä ei ole muualla kuin täällä ihan Etelä-Suomessa. [Ben Zyskowicz: No ei nyt sentään!] Kun uusia yksiköitä perustetaan, niin silloinhan alueellistaminen pitäisi käydä läpi. Haluaisin itsekin kuulla oikeusministeri Häkkäselä: miksi ette halua alueellistaa tätä tuomioistuinvirastoa? Meillä on juristikoulutusta esimerkiksi Turussa, Vaasassa, [Puhemies koputtaa] Rovaniemellä, Joensuussa. Eikö sinne olisi helpompi saada vaikka edullisemmat toimitilat?

14.19 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on selkeästi nytten tämmöinen aluejakoinen mielipide tästä tuomioistuinviraston paikasta. Tässä täytyy nyt sen verran edustaja Kaumaa komppata, koska tuomioistuinvirasto kuitenkin vastaisi tuomareiden ja muun henkilöstön koulutuksesta ja tulisi tällöin niin sanotusti myös tämmöiseksi riippumattomaksi virastoksi tänne poliitikkojen ja muiden väliin, ja siinä mielessä Vantaa on erinomainen sijaintipaikka. [Välihuutoja] Täällähän suurin osa tuomareista töitä tekee, täällä Helsingin seudun alueella, joten säästetään paljon matkakuluissa ja kaikessa muussa, kun majoitutaan Vantaalla ja käydään koulussa siellä ja niinpäin pois. [Välihuutoja] Siinä mielessä, arvoisa ministeri, olisin kysynyt: Mitkä olivat ne painavimmat kriteerit, että Vantaa valittiin? Tietysti se, että siellä on Korso, mutta onko lisäksi muita kriteereitä?

14.20 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minuakin kiinnostaa, niin kuin monia muitakin edustajia tässä salissa, ne perustelut, että minä takia, ministeri, päädyitte esittämään tuomioistuinvirastoa Vantaalle ettekä jonnekin muualle. Käsittääkseni kuitenkin ei voida sanoa, etteivätkö muutkin sijoituspaikat, jotka

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

olivat tässä vertailussa mukana, olisi täyttäneet niitä kriteereitä, jotka tälle tuomioistuinviraston sijainnille ja tälle virastolle on asetettu, vaan tämä vaikuttaisi olevan poliittinen päätös, että tätä on nytten tänne Vantaalle esitetty. Mutta ei se sulje pois minusta sitä, että olisi ollut myös jokin toinen vaihtoehto yhtä hyvä, ja sen takia nämä perusteluiden vaateet ovat ihan paikallaan. Toinen asia, minkä edustaja Karimäkikin nosti esille, on, että lakivaliokunta olisi halunnut ratkaista tämän yhdessä käräjäoikeusverkoston uudistuksen kanssa.

Ja edelleen pitää kysyä ministeriltä: olisitteko valmis harkitsemaan, että erittäin tehokkaat, kustannustehokkaat, laadukkaat ratkaisut omaavat istuntopaikat ja kansliat säilytettäisiin, kuten Iisalmessa, Raahessa ja Varkaudessa?

14.22 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siltarumpua minäkin täällä hakkaan mutta tällä kertaa rummutan Rovaniemen puolesta. Pohdin sitä, että kyllä tämä nyt olisi ollut oikeusministeriöltä aivan oikea suunta lähteä miettimään, missä nämä koulutukset ovat. Niitä ei ole vain yhdessä suunnassa. Vaikka olen Espoosta, silti näen tämän aluepoliittisesti merkittävänä. Erityisesti se rohkaisisi maakuntiakin näkemään ja ymmärtämään, että todella täällä eduskunnassa on muutakin kuin suurten kaupunkien politiikkaa.

Sitten pohdin sitä, että tämä tuomioviraston perustaminen tulee vasta nyt, vaikka käräjäoikeusuudistus hetki sitten päätettiin. Olisin kysynyt oikeusministeriltä kahta asiaa: Miksi tämä päätettiin sijoittaa Vantaalle, miksi ei jonnekin muualle? Ja toiseksi, miksi tämä järjestys oli näinpäin, kun ne ovat kuitenkin ihan lähekkäin? Miksi ensin käräjäoikeusuudistus [Puhemies koputtaa] ja sitten vasta tuomarivirasto?

14.23 Eeva-Maria Maijala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä jatkaa Laukkanen puheenvuorosta.

Kysynkin ministeriltä, onko jotain erityistä syytä, minkä takia tämä tuomioistuinvirasto tulisi sijoittaa justinsa Vantaalle. Eikö meidän näissä päätöksissä pidä miettiä ensisijaisesti valtion etua, koko valtion etua, siis Suomen, jossa me kaikki asumme?

Meillä on myös muualla hyvin paljon osaajia, meillä on hyviä yhteyksiä ympäri Suomea, siitä me olemme tunnettuja, yhteydet sekä liikenteessä että muussakin, digitaalisessa toiminnassa ja kaikissa näissä. Monessa muussa paikassa, esimerkiksi Rovaniemellä, on edullisempaa asua, siellä on pysyvämpää henkilökuntaa, ja siellä on myöskin pätevää osaajaa. On oikeustieteitten tiedekunta, elikkä osaajia on. Minäkin olen siellä koulun käynyt, oikeustieteellisen, ja tullut siihen tulokseen, että pätevää henkilökuntaa näyttää olevan saatavissa kyllä ihan tarpeen mukaan.

Puhemies Paula Risikko: Myönnän viisi vastauspuheenvuoroa, sen jälkeen saa ministeri vastata. Nämä henkilöt ovat Kivelä, Hoskonen, Raatikainen, Jarva ja Kulmala.

14.24 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On varmasti monia rationaalisia perusteita oikeusviraston perustamiseksi, mutta on myös kriittisiä ääniä, jotka on syytä ottaa vakavasti. Puhutaan, että tämän viraston perustamisen resurssit, käyttökulut ovat sitten pois varsinaisesta oikeuslaitoksen toiminnasta. Historian varrella kokemukset keskusvirastoista eivät ole pelkästään positiivisia.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Toki itse uskon, että tämä merkittävästi lisää oikeuslaitoksen prosessien sujuvuutta, kansalaisten oikeusturvaa ja ylipäättänsä järkevöittää oikeuslaitosta, ja juuri se, että tuomareille annetaan täydennys- ja ajankohtaiskoulutusta.

Liityn kyllä myös, oikeusministeri, niihin, jotka kyseenalaistavat tämän sijaintipaikan.

14.25 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, kun uusia virastoja perustetaan, kyllä siinä yhteydessä pitäisi ihan aidosti käydä se keskustelu, niin kuin nyt on julkisuudessa käytykin, mutta käydä se korkeimmalla poliittisella tasolla, siitä, että tässähän on nyt juuri se tilaisuus tehdä sitä oikeaa, koko Suomen huomioivaa politiikkaa.

Väite siitä, että jossakin on enemmän ihmisiä tai vähemmän ihmisiä: Meillä kuitenkin Suomi on kokonaisuus, ja katsokaapa nyt esimerkiksi Suomen metsävaroja. Lähes kaikki metsälliset toiminnot on keskitetty tänne Helsinkiin, mutta itse metsävarannot ovat jossakin ihan muualla. Siinäkin asiassa ei ole huomioitu tätä todellisuutta.

Tässä nyt käsittelyssä olevassa asiassa toivoisin, että oikeusministeri ottaisi nyt niin sanotusti lusikan kauniiseen käteensä ja huomioisi, missä oikeustiedettä opetetaan. Esimerkiksi edustaja Antti Kurvinen kertoi omassa puheenvuorossaan nämä paikkakunnat. Nimenomaan näen, että tässä on se mahdollisuus tehdä oikeudenmukaista politiikkaa, ja hajauttaminen sinänsä on viisautta eikä resurssien tuhlausta. Se on aina viisautta, koska keskittäminen on se suuri riski.

14.26 Mika Raatikainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Käytän tilaisuutta hyväkseni enkä nyt puutu tähän. Sijoitetaan nyt, minne sijoitetaan. Tämä ei näin helsinkiläisenä hirveästi aiheuta parran pärinää. Siltarummuista puhutaan, mutta minä en niihin ole perehtynyt.

Käytän tilaisuutta hyväkseni. On hienoa, että tuomioistuinlaitos uudistuu, ja kysyisin oikeusministeriltä, aikooko tässä tilanteessa hallitus kenties ryhtyä joihinkin toimiin varmistakseen sen, että tuomareiden riippumattomuus ja erottamattomuus turvataan tilanteessa, jossa merkittävä osa tuomareista toimii määräaikaissä viroissa. Meillä on aika paljon tuomareita käsittääkseni tällä hetkelläkin määräaikaissä, ja kun työpaineet aiheuttavat sen, että yritetään olla tehokkaita, niin siinä on pieni riski, että tuomioiden laatu ehkä vaihtelee, jos yritetään olla ylitehokkaita. Sen vuoksi kysymys. — Kiitos.

14.27 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan asiallista keskustelua käydään näistä sijoittumispaikoista näitten valtion toimintojen osalta. Kuitenkin näissä kyselyissä, joita on tehty medioitten toimesta, valtaosa suomalaisista tukee nimenomaan valtion vahvaa roolia valtion toimintojen sijoittamisessa, ja näkisin, että oikeusministeriö myös tässä noudattaa linjaa, jota on tämänkin hallituksen aikana haluttu viedä eteenpäin, että alueitten vahvuuksiin perustuen näitä toimintoja viedään eteenpäin ja kehitetään.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota, on näitten käräjäoikeuksien osalta, kun tätä rakennemuutosta tehdään ja näiden jäljelle jäävien käräjäoikeuksien osalta on haluttu, että niitten toimintaa kehitetään ja vahvistetaan. Onko tarkoitus, ajatus ja toimintalinja se, että näitä toimintoja — esimerkiksi näitä summaarisia riita-asioita, joista on ollut keskustelua — keskitetään nyt sitten esimerkiksi näihin pienempiin käräjäoikeuksiin, jotta siellä nykyisten hyvien sähköisten menettelytapojen kautta, jotka ovat myös oikeusturvan kan-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

nalta [Puhemies koputtaa] ihan tasavertaisia kansalaisille, pystytään näitä toimintoja vahvistamaan?

Puhemies Paula Risikko: Vielä edustaja Kulmala, ja sen jälkeen ministerin vastaus.

14.28 Kari Kulmala sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuomioistuinvirasto on ehdottomasti perustettava, ja siitä ovat kaikki tässä salissa samaa mieltä. Kerron vielä noista tuomioistuinviraston tehtävistä, koska niistä näyttää olevan hieman epätietoisuutta. Elikkä lainaan suoraan tästä esityksestä: ”Tuomioistuinviraston tehtävänä olisi huolehtia tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä, tuomioistuinten toiminnan kehittämisestä, suunnittelusta ja tukemisesta. Virasto toimisi oikeusministeriön hallinnonalalla, mutta olisi toiminnallisesti itsenäinen keskusvirasto. Se palvelisi koko tuomioistuinlaitosta.”

Arvoisa ministeri, kysyn tässä vaiheessa kuten niin moni muukin: minkä takia tällaista virastoa ei voida suunnitella minnekään muualle kuin pääkaupunkiseudulle? Meillä on olemassa esimerkiksi Rovaniemi, Kouvola, Joensuu, jotka ovat sellaisia alueita, minnekä tämän hyvin voisi sijoittaa.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten ministeri vastaa. — 3 minuuttia, olkaa hyvä.

14.29 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Kun katsotaan ripauksen verran Suomen rajojen ulkopuolelle, niin tällä hetkellä kaikista huolestuttavin kehitys — ei pelkästään kauppasuhteiden jäätyminen tai muut — on monissa länsimaissa tapahtuva oikeusvaltion horjuttaminen. Sitä tapahtuu USA:ssa, sitä tapahtuu monissa Euroopan maissa. Tuomioistuinlaitos on oikeusvaltion ydinkulmakivi. Sen luottamusta, sen toimintakykyä täytyy vaalia Suomessa kuin kultajyvää. Siihen en soisi sekoitettavan mitään muuta kuin tuomioistuimen parhaan toimintakyvyn turvaavia perusteita. Se on ollut minulla tässä kaiken päätöksenteon perustana.

Tuomioistuinviraston tehtävät tulevat olemaan nykyisiä tehtäviä, eivät siis uusia tehtäviä. Niitä pääosin hoidetaan tällä hetkellä oikeusministeriössä. Ne eivät ole tilivirastotehtäviä, ne eivät ole palkanlaskentatehtäviä. Ne ovat erittäin keskeisiä tuomioistuinlaitoksen toimintakykyyn, kehittämiseen ja ohjaamiseen liittyviä tehtäviä, siis tehtäviä, joiden varassa tuomioistuinlaitoksen luotettavuus, uskottavuus, toimintakyky, kustannustehokkuus — kokonaisuus — tulee joko menestymään tai epäonnistumaan.

Sen takia tämän viraston paras mahdollinen toimintakyky on ainoa kriteeri, joka oli myös sijaintipaikan valinnassa. Asiantuntijatoimikunta perusteellisesti ruoti eri paikkakuntia, niiden positiivisia ja negatiivisia piirteitä. Halusin vielä teetättää uuden selvityksen ministerikauteni aluksi, mikä paikkakunta parhaiten kykenee turvaamaan tuomioistuinlaitoksen toimintakyvyn niukkojen resurssien aikakautena. Sijainnin, saavutettavuuden, toimintakyvyn kannalta pääkaupunkiseutu oli paras, ja pääkaupunkiseudun kunnista Helsinki ei ollut paras, vaan nimenomaan Vantaa, koska se on helpoiten saavutettavissa ympäri Suomea niin idästä kuin lännestä, pohjoisesta ja etelästä. Etelä-Suomen alueella sijaitsee ylivoimaisesti suurin osa tuomioistuinlaitoksen henkilökunnasta. Se on kustannuksiltaan tehokas. Tätä on selvitetty, ja tätä analyysiä on itse asiassa useampi sata sivua. Tätä ei ole tehty minään hetken mielijohteena. Uskon, että puhujakaartia kun katsoo, niin minä olen itse asiassa varmaan ainoa, joka on oikein kunnan maaseutupitäjästä kotoisin. [Eduskun-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

nasta: No, no!] Eli voin sanoa, että kyllä myös minä olisin nähnyt, että tämä virasto voisi sijaita jossain muualla, mutta kun katsotaan puhtaasti asiantuntijaselvityksiä, niin selvästi paras sijaintipaikka on Vantaalla.

Mitä tulee näihin muihin kysymyksiin, niin palaan vielä debatin jatkuessa ja keskustelun jatkuessa näihin muihin.

14.32 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri sanoi nämä viimeiset sanansa, nousin heti ylös. Eli kun kehitetään tuomioistuinlaitosta, niin se on todellakin se asia, mihin haluaisin puuttua ja mistä haluaisin, että uskallettaisiin nostaa asioita esille. Vaikka me kaikki tiedämme, että jokainen asia, joka tuomioistuimeen tulee, on omalaisensa ja erilainen, niin siitä huolimatta vaikuttaa siltä, että hyvin samankaltaisia asioita käsitellään eri tuomioistuimissa eri tavalla, ja muun muassa rangaistukset eivät aina näytä olevan yhteisverrannollisia. Tullaanko tässä puuttumaan sitten tällaisiin asioihin?

Ja toinen asia, se, kun nämä pienet, varsinkin sosiaali- ja terveystieteiden, laskutyöt jäävät maksamatta: Kun niitä sitten kierrätetään perintäfirmojen kautta ja sitten ne aikanaan menevät ulosottoon ja sen jälkeen sitten tulevat nämä perintäfirmojen kulut, jotka menevät oikeuteen, ja siellä myöskin määrätään niistä hinnat, niin se nostaa näiden köyhien ihmisten velkatasoa ja he eivät pääse koskaan siitä velastaan pois. Tullaanko tässä jonkinlaisista oikotietä tekemään, niin että kaikkiin ei tarvittaisi sitä tuomarin kopautusta?

Puhemies Paula Risikko: Sitten taitaa olla puhujalistan aika. Ensimmäisen puheenvuoron tässä vaiheessa käyttää edustaja Kurvinen.

14.34 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsittelyssä oleva tuomioistuinviraston perustaminen on erittäin myönteinen asia, ja haluan kiittää siitä Sipilän hallitusta.

Tämä on ollut pitkäaikainen tavoite, jota muun muassa Suomen Lakimiesliitto on hyvin voimakkaasti ajanut. Kyllähän se tämän esityksen suurin pihvi on kuitenkin se, että tällä vahvistetaan suomalaisten tuomioistuinten riippumattomuutta ja vahvistetaan sitä vallan kolmijako-oppia, jossa me täällä säädämme lait, virkamiehet käyttävät toimeenpanovaltaa ja sitten riippumattomat, erottamattomat tuomarit soveltavat lakeja. Tämä on sillä lailla positiivinen asia ja lisää ainakin riippumattomuutta. Toivon, että myös tuomioistuinlaitoksen laatua tämä esitys tulisi parantamaan.

Minusta edustaja Raatikainen käytti täällä debatissa erinomaisen puheenvuoron siitä, että meillä on erittäin paljon määräaikaissa virassa olevia tuomareita — ja itsekin tunnen henkilökohtaisesti monia nuoria tuomareita, jotka ovat tässä tilanteessa — ja pelkään, että se on omiaan heikentämään meillä esimerkiksi laadukkaan, hyvän, parhaan henkilöstön saamista tuomareiksi. Muutenkin se riippumattomuus on kyseenalaista, jos sinun tuomarinvirkasi on muutamana kuukauden pätkissä. Siihen tarvittaisiin varmasti uusia ideoita.

Puhemies! En voi olla vielä palaamatta tähän sijaintipaikka-asiaan. Toivoisin, että oikeusministeri kertoisi, miksi hän ei noudattanut alueellistamisen koordinaatioryhmän suositusta, että asia ratkaistaisiin koko valtioneuvoston istunnossa. Lisäksi tuntuu hassulta se, kun täällä kerrotaan, että laadukasta oikeudellista osaajakuntaa ei saada mistään muualta kuin pääkaupunkiseudulta. Mitä oikein sitten vaikkapa Rovaniemen tai Vaasan oikeustieteelliset tekevät? Ovatko ne aivan laaduttomia yksiköitä? Meillä on juristeja pitkin

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Suomea, meillä on hovioikeuksia useammalla paikkakunnalla. Voisi sanoa, että tämä olisi helppo alueellistettava kohde. Ja en voi olla mainitsematta tästä asiantuntijaselvityksestä, että aika heikolla tasolla vielä näyttää olevan oikeusministeriössä digitalisaatio, jos matkakustannusten, matkustelun fyysisten kokousten, vuoksi perustettiin tämä sijaintipaikka pääkaupunkiseudulle, koska vaikkapa pörssiyhtiöt käyttävät todella paljon sähköisiä kokouksia.

Puhemies! Lisään vielä loppuun sen, että muissa Pohjoismaissa on katsottu tarpeelliseksi alueellistaa tämäntyyppiset virastot, tällaiset tuomioistuinvirastot. Alueellistaminen on pohjoismainen malli.

14.36 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Vielä haluan tähän alkuun kiittää oikeusministeriä siitä, että tämä tuomioistuinvirasto ollaan vihdoinkin perustamassa Suomeen. Se on erittäin tarpeellinen hanke ja korostaa nimenomaan, että halutaan pitää vallan kolmijakopinkin mukaan nämä eri regiimit erillään Suomessa. Tuomioistuinviraston tehtävään olisi huolehtia tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä, kuten ministeri tuossa edellä totesi, tuomioistuinten toiminnan kehittämisestä ja suunnittelusta ja niiden tukemisesta ja niin edelleen. Tämä on siis erittäin tärkeä laki, mitä nyt ollaan täällä lähetekeskustelussa käsittelemässä.

Täällä on luonnollisesti noussut esille tämän uuden viraston sijoituspaikka, ja minusta on ihan aiheellista käydä keskustelua siitä vielä. Haluan ihan alkuun varmuuden vuoksi sanoa, että eihän minulla Vantaata vastaan mitään ole, se on hieno paikkaunta, siellä varmasti tehdään hyvää työtä. Mutta kun puhutaan koko Suomen kehittämisestä, niin kyllä se tänä päivänä on sitä, että ei niinkään yritetä hajottaa vähän joka puolelle kaikkea, vaan se on sitä, että pyritään vahvistamaan kunkin alueen ja paikkakunnan luontaisia vahvuuksia. Silloin kun siihen on järkevät perusteet, niin varsinkin uusien virastojen osalta katsotaan, mikä olisi semmoinen järkevä sijoituspaikka, jossa on jo olemassa osaamiskeskittymä, puhutaan klustereista, ja meillä on olemassa Suomessakin useita paikkakuntia, joissa on oikeudellisen osaamisen keskittymiä. Siellä on hovioikeutta, siellä on oikeustieteellistä koulutusta ja niin edelleen.

Kun katsotaan muita Pohjoismaita, kuten edustaja Kurvinen edellä hyvin totesi, Ruotsi ja Norja ovat tehneet ratkaisun, että heidän tuomioistuinvirastonsa on sijoitettu noin tunnin lentomatkan päähän pääkaupungista. Ja kyllä hekin varmasti sitä ratkaisua tehdessään ovat lähteneet ihan samasta tavoitteesta kuin edellä ministerin kuulumme toteavan, että tuomioistuinten parhaan toimintakyvyn turvaaminen ja tuomioistuinviraston toimintakyvyn turvaaminen on se ohjaava tekijä. Mutta he ovat päätyneet tähän, ja heillä näyttää olevan voimakkaamminkin se suunta, että katsotaan vähän, että koko maata kehitetään.

On tunnustettava se, että vaikka Vantaa on hieno paikkakunta, niin eihän tämmöinen muutaman kymmenen hengen sinänsä tärkeä virasto, mutta ei kovin iso virasto, Vantaalle ole valtavan tärkeä työllistymismielessäkään. Mutta jos se olisi sijoitettu jollekin toiselle paikkakunnalle Suomessa, niin se olisi ollut tietyllä tavalla kruununjalokivi, josta se paikkakunta olisi varmasti pitänyt erittäin hyvää huolta ja hakenut sille parhaat mahdolliset toimintaedellytykset sillä kyseisellä paikkakunnalla. Kun meillä jo luontainen väestökehitys näyttää olevan sitä, että väestö pakkautuu pikkuhiljaa tänne pääkaupunkiseudulle ja suuriin keskuksiin, niin sitä kannattaisi myös poliittisesti katsoa, voitaisiinko vähän vastavirtaan tässä kysymyksessä mennä ja rakentaa eheää Suomea tältäkin kannalta.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Kuten täällä edellä on todettu, tämä sijoituspäätöshän kävi alueellistamisen koordinaatiotyöryhmässä ja koordinaatiotyöryhmä lausunnossaan edellytti, että tämä sijoittamispäätös olisi syytä viedä valtioneuvoston päätettäväksi. Sen takia olen kyllä hieman pahoillani, että näin ei toimittu, ja on tunnustettava sekin, että kyllä tässä meidän monipuoluejärjestelmässä hallituspuolueiden välilläkin on näkemyseroja ja keskustan ryhmä tästä antoi kyllä selvän ja hyvin yksimielisen viestin, että tämä olisi syytä alueellistaa. Ja myös Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat yhdessä yksimielisesti ottivat kantaa alueellistamisen puolesta.

Nyt olemme kuitenkin tässä, ja eteenpäin on katsottava. Kokonaisuutena hankehan on hyvä, vaikka tähän vähän kyllä jääkin tämmöistä ikävää sivumakua, kun hienot mahdollisuudet jätetään nyt käyttämättä.

14.41 Kari Tolvanen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tästä tuomioistuinvirastosta, tai tuomiohallinnosta, millä nimellä sitä nyt kutsutaankaan, on puhuttu jo vuosikausia ja monta hallituskautta, ja nyt meillä on semmoinen oikeusministeri, joka on toteuttanut tämän. Eli kiitos oikeusministerille. Te ette pelkästään puhu, vaan te toimitte, tässäkin asiassa, niin kuin monessa muussa.

On todella tärkeää, että tämä tuomioistuinvirasto vihdoin perustetaan. Se hoitaa erittäin tärkeitä tehtäviä: se huolehtii tuomioistuinten toimintaedellytyksistä, toiminnan kehittämisestä, suunnittelusta ja tukemisesta. Niin kuin sanoitte, nämä eivät ole mitään tämmöisiä palkanlaskentatehtäviä, vaan tänne tarvitaan erityisosaajia, sekä juridisen osaamisen alueelta että myös kehittämisen, koulutuksen alueelta — huippuosaajia. En väitä, etteikö niitä olisi joka puolella Suomea, mutta näitä tähän virastoon tarvitaan.

On tärkeää, että tämä on itsenäinen keskusvirasto. On tärkeää, että tuomioistuimet myös ulkoisesti näyttävät riippumattomilta, että ne eivät näytä olevan poliittisessa ohjauksessa. En väitä, että näin olisi, mutta se saattaa näyttää siltä, ja nyt tällainen itsenäinen virasto poistaa tämän ulkoisesti hankalan tilanteen.

Se on ihan selvää, että tämän viraston henkilöstön, joka valitaan, pitää olla sellaista kokemusta, arvostettua henkilökuntaa, joka saa tuen täältä niin sanotulta operatiiviselta tasolta elikkä tuomareilta, jotka siellä arjessa, kädet savessa, niitä tuomioita jakavat. Minun mielestäni tämän henkilöstön, joka valikoituu, pitää olla todella kokemusta, niin että heillä on näkemyksiä. Tätä taustaa vasten kysyisinkin — varmaan selvitysraporteissa onkin — onko tämä yksi peruste, miksi tänne Etelä-Suomen suunnalle tämä virasto nyt päätettiin sijoittaa. En väitä, etteikö muualla Suomessa olisi ammattitaitoista henkilöstöä, mutta uskoisin, että tänne Etelä-Suomeen heitä on helpommin saatavilla. Oliko tämä se peruste, eräs niistä?

14.43 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Tuomioistuinviraston perustamiseen liittyy tuomioistuinlaitoksen keskushallintotehtävien siirtäminen pois oikeusministeriöstä. Vanhan vallan kolmijako-opin mukaan ajateltuna päätös onkin perusteltu. Sen voidaan katsoa edistävän tuomioistuinten riippumattomuuden periaatetta, ja se näyttää paremmalta myös kansainvälisessä vertailussa. Toisaalta, oikeusministeriö lienee tähänkin asti hoitanut näitä tehtäviä tuomioistuinten riippumattomuutta kunnioittaen, eli eihän meillä mitään isompaa ongelmaa ole kyllä ollut tähänkään mennessä.

Julkisuudessa keskustelu tuomioistuinvirastosta on keskittynyt lähinnä tuomioistuinviraston sijoituspaikkaan. Tämä on sinänsä ymmärrettävää. Muun muassa monissa Pohjoismaissa valtion virastoja siirretään pääkaupungista maakuntiin tasapuolisen aluekehityksen

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

edistämiseksi. Meillä kuitenkin oikeusministeri on päättänyt sijoittaa tuomioistuinviraston Vantaalle, vaikka yhdeksän muutakin kaupunkia olivat valmiina ja kelvollisia sijoituspaikaksi. Kun ministeri äsken kertoi perusteluja, niin en minä ainakaan löytänyt niistä perusteluista syytä, että minkä takia se piti siirtää juuri Vantaalle. Kun joka tapauksessahan sen tulee siirtyä Helsingistä jonnekin, niin minkä takia sen pitää sitten siirtyä Vantaalle, johon pitää kaikki alkaa rakentamaan alusta alkaen?

Tässä kokonaisuudessa on kyse myös oikeudenmukaisuudesta. Julkista keskushallintoa ylläpidetään koko Suomesta kerättävillä verovarjoilla. Kuitenkin niiden työntekijät asuvat pääasiassa pääkaupunkiseudulla, maksavat veronsa pääkaupunkiseudun kunnille ja käyttävät lähinnä näiden alueiden palveluita. Kyse on suuresta tulonsiirrosta maakuntien Suomesta ruuhka-alueelle. Me, muun Suomen asukkaat, siis elätämme hyvin pitkälle pääkaupunkiseudun asukkaita. Pitääkö meidän kaikessa jatkaa tätä elättämistä? Kannustankin valtionhallintoa, että se ottaisi mallia muun muassa Kansaneläkelaitoksesta, joka on menestyksellisesti alueellistanut toimintojaan eri puolelle Suomea. Myös säästöjä syntyy, kun toimitilat otetaan edullisten neliöhintojen perusteella. Alueellistaminen toimisi myös oikeuslaitoksen puolella, jos vain hyvää tahtoa riittää.

Yhtään ei pidä antaa periksi, vaan tuomioistuinvirastossa täytyy olla pätevää, osaavaa henkilöstöä, laadusta me emme saa tinkiä ollenkaan. Meidän täytyy lähteä siitä, että sijoittumisen pitää olla koko valtion etu. Ja koko valtion etuhan on, että se on ensinnäkin kustannustehokas ja toimiva kokonaisuus.

Tuossa jo aikaisemmin sanoin esimerkkinä Rovaniemen, jonka tunnen kaikkein parhaiten: Siellähän minun tietojeni mukaan on paljon osaajia, on hyvä osaamiskeskittymä, se on kiinnostava paikka. Lappiin tulee mielellään asukkaita pysyvästi asumaan ja olemaan. Se on turvallinen ympäristö, varma ympäristö. Siellä on todellakin hyvä yliopisto. Sinne ympäristöön on saatu hyvin päteviä opettajia ja osaajia. Siellä on olemassa hyvät yhteydet, erittäin hyvät kulkuyhteydet, hyvät nettiyhteydet ja kaikki muut. Eihän asiakkaan välttämättä tarvitse niin hirveän paljon kulkeakaan sinne Rovaniemelle. Tosin Suomihan on kulkuyhteyksien osalta hyvin nopea ja pieni maa. Minä itse asun 1 000 kilometrin päässä täältä Helsingistä. Jos oikein pitää vauhtia, ei minullakaan kestä kuin neljä tuntia, niin minä olen täällä. Kun ensin ajan sen 200 kilometriä Rovaniemen lentokentälle ja sitten sieltä tulen tänne, niin minä olen jopa neljässä tunnissa täällä eduskunnassa. [Timo Heinonen: Ja Vantaalle nopeammin! — Naurua] — Vantaa on yksi vaihtoehto. Mutta niin kuin minä sanoin, sinne pitää kaikki rakentaa uusiksi. Meillä on Rovaniemi, Rovaniemi olisi minulle paljon lähempänä, mutta Rovaniemi on muualtakin Suomesta hyvin nopean yhteyden päässä. — Pääkaupunkiseudun etu on ehdottomasti se, että koko Suomessa menee hyvin.

Vielä sen verran käräjäoikeusverkostosta, että kun itse aikoinaan auskultoin Kemijärven käräjäoikeudessa ja sain sitä kautta varatuomarinkin paperit, niin sielläkin oli aina pätevä tuomari, siellä oli pätevä laamanni ja oli henkilökuntaa hyvin käytössä. Mutta viime vuosina koko Suomen käräjäoikeusverkosto on ajettu todella pahalla kädellä alas. Ja nyt se, että tämä tuomioistuinvirastokin aiottaisiin sijoittaa Vantaalle, on sitten kyllä keskittämisen piste koko tämän laitoksen alasajossa. [Timo Heinonen: Mihin me tarvitaan oppositioita?]

14.49 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä tuomioistuinviraston perustaminenhan perustuu oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan, joka vuonna 2013 julkaistiin. Suomalaista oikeuslaitosta uudistetaan nyt vahvalla kädellä tuon ohjelman pohjalta, ja

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

myös paljon hyviä asioita siellä tapahtuu. Täytyy tietysti todeta, että on vielä liian aikaista arvioida, mitä nämä kaikki uudistukset sitten yhdessä tuottavat. Kaikista eniten olen huolissani kansalaisten oikeusturvan toteutumisesta, erityisesti pienituloisten ihmisten ja niiden, joiden on muutenkin vaikea saada asiaansa käsiteltäväksi.

Tuomioistuinten ja kärjäoikeuksien määrä harvenee voimakkaasti. Erilaisista kielellisistä oikeuksista jatkuvasti tingitään. Ne tuottavat nyt erilaista tuskaa monella paikkakunnalla. Henkilökuntaa on vaikea saada muuttamaan uusiin pisteisiin kielitaitonsa kanssa. Tästä meillä vielä tulevaisuudessa varmasti saadaan paljon raportteja.

Tuomioistuinviraston perustaminen on erittäin tervetullut kokonaisuudistus, ja siitä täytyy todeta, että se on erittäin laajaa luottamusta ja toivettakin toteuttava esitys. Vastustajia on ollut kovin vähän, ja koko tuomarikunta sekä asianajajakunta tätä uudistusta tukevat.

Tämä sijaintipaikka täällä tietysti herättää kipua, ja toivoisin, että valtioneuvosto vielä keskenänsä kävisi tästä paikasta avoimen keskustelun, joka vastaisi sitä prosessia, kuten oli luvattu meille kansanedustajille, että näin tätä asiaa hoidetaan. Jos sellainen keskustelu on käyty — minähän en voi tietää kaikkea, mitä on käyty — niin sitten olisi hyvä saada siitäkin selvitys, miksi hallituspuolueet ovat tällaiseen ratkaisuun päätyneet, että tätä alueellista sijoittamista ei tässä harrasteta, vaikka sellainen mahdollisuus olisi ja se tukisi koko maata paremmin kuin se, että kaupunkiseudut vain vahvistuvat. Pääkaupunkiseudulta olevana poliittikkona laitan tässä tulevan eduskuntavaalipaikan vaakalaudalle, mutta silti olen sitä mieltä, että Suomi kyllä ansaitsee sellaisen kokonaisvaltaisen kohtelun näissä isoissa päätöksissä.

14.51 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tuomioistuinhallinnossa on tapahtunut paljon keskittämistä, joka on suurelta osin perusteltavissa kehittämis- ja säästösyillä mutta ei kaikilta osin.

Marraskuussa 2017 Raahan seutukunta sai vahvistuksen pitkään velloneelle keskustelulle Raahan kärjäoikeuden lakkauttamisesta. Eduskunta oli tehnyt päätöksen yhdistää Ylivieska-Raahan kärjäoikeus Oulun kärjäoikeuteen. Vaikka kyse oli osasesta laajassa kärjäoikeusverkoston kehittämishankkeesta, tuntui lopullinen päätös musertavalta. Olkoonkin, ettei suurin osa seutukunnan ihmisistä koskaan käyttäisi kärjäoikeuden palveluita, on se yksi kaupungin ja seutukunnan elinvoimasta viestivä osatekijä. Jatkossa Raahessa ei saisi kärjäoikeuden palveluja laisinkaan, vaan Raahan alueen kärjäistunnot järjestettäisiin pääsääntöisesti Oulun oikeustalolla.

Uudistusta ja siihen kuuluvaa kärjäoikeusverkoston karsimista on perusteltu pitkälti säästösyillä. Lähivuosina kärjäoikeuksissa on tiedossa merkittäviä digitaalisia ja turvallisuuteen liittyviä uudistuksia, jotka vaativat satsauksia. Uudistusta on perusteltu myös sillä, että se parantaa lainkäytön laatua, kun tuomarit voivat kehittää syvempää erityisosaamista.

Rouva puhemies! Haluan kysyä oikeusministeri Häkkäseltä nyt, kun uudistus näyttää siis tulevan ja sen myötä Raahesta kärjäoikeus poistuu: Onko Oulun kärjäoikeus itse valmis uudistukseen? Onko siellä tarvittavat toimitilat käytössä, kun uudistuksen on määrä astua voimaan vuoden 2019 alusta? Tiedossa on, että nykyisiä toimitiloja piinaavat sisäilmaongelmat. Tuleeko uudistuksesta tältä osin lopulta säästöä, jos Oulun kärjäoikeudelle pitää hankkia uudet, terveelliset toimitilat, vaikka Raahessa olisi varta vasten oikeustaloksi rakennetussa kiinteistössä terveelliset toimitilat vain 75 kilometrin päässä Oulusta edelleen käytettävissä?

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

14.54 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Semmoinen asia unohtui, arvoisa puhemies, sanoa, että tämä tuomioistuimen riippumattomuuden turvaaminen on totta kai se ykkösasia, niin kuin ministeri itse hyvin puheenvuorossaan korosti. Mutta sen jälkeen, kun katsotaan näitä riippumattomuustilanteita, mitä tuomioistuimella pitää välttämättä olla — se on itsestäänselvyys, siitä ei kannata edes keskustella — niin sitten kun on tämä uusi hallintovirasto, missä se sitten aloittaakaan, sen tehtävähän tietysti ovat tällä hetkellä oikeusministeriön tehtäviä ja ne siirretään tälle uudelle virastolle, mikä sinänsä on järkevää, että voidaan ne keskittää yhteen paikkaan ja katsoa kokonaisuutta. Ne hallinto-tehtävät, jotka siirtyvät, totta kai helpottavat sitten oikeusministeriön omaa työtä, ja sitten se oma työ, mikä helpottuu, toivon mukaan näkyy myös esimerkiksi eriasteisen lainsäädännön kehittämisessä niin, että pystytään turvaamaan tässäkin maassa paljon kritiikkiä saanut erilaisten uusien lakien ja niihin liittyvien ongelmakohtien kohentaminen, niin että yhä parempaa lainsäädäntöä Suomeen saataisiin aikaiseksi. Nythän on paljon keskusteltu julkisuudessa, että meidän lainsäädännön ja varsinkin uusien lakiesitysten taso on kovin heikkoa ollut ja siellä on ollut virheitä. Toivon mukaan tässäkin asiassa päästään eteenpäin.

Se, että uusi virasto huolehtii oikeuslaitoksen toimintaedellytysten parantamisesta koko maassa, on myös erittäin hyvä ja tavoiteltava asia, ja tässä yhteydessä nostan kyllä esille tämän toimipaikan, missä tämä uusi virasto sitten aloittaakin. Alueellinen koordinaatioryhmä on tämän käsitellyt viime kesänä ja lausunut siitä painavan sanan, että sen pitäisi olla valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistava asia. On aivan luonnollista, että tällaisessa asiassa, kun uusia virastoja perustetaan, siitä käytäisiin kokonaisvaltainen poliittinen keskustelu, ettei sorruttaisi sellaiseen menoon, kuten on huomattu esimerkiksi lääketutkimuskeskus Fimean tapauksessa, jossa sitä alueellistettiin Kuopioon ja siitä nousi sitten aivan valtava meteli, vaikka Kuopiossa on maailman huippulääketiedettä ja myös lääkeosaamista. Elikkä kyllä sitä osaamista muuallakin on.

Minä en halua kenenkään arvostelukykyä tai harkintakykyä tässä asettaa kyseenalaiseksi, vaan kysymys on siitä, että meidän pitäisi tunnustaa, että tässä maassa on osaamista hyvin monella puolella Suomea. Esimerkiksi oikeustieteen alalla hyvin monessa yliopistossa opetetaan korkeatasoista oikeustiedettä tässä maassa tuloksellisesti, ja ne ovat saaneet erittäin hyvää jälkeä maassa aikaan, ja tämänkin joskus pitäisi näkyä. Eihän se, hyvänen aika, voi niin olla, että kaikissa tapauksissa ikään kuin peruslähtökohta on, että kaikki pääkaupunkiseudulle ja sitten muutamasta pienestä rippeestä loput tappelevat. Niinhän se ei voi olla.

Toivon, arvoisa rouva puhemies, ja toivon myös, arvoisa ministeri, kun te olette paikalla, että vielä kerran harkitsisitte tätä, vaikka mikäli oikein ymmärsin teidän puheen perren, sitä harkintaa tuskin enää tulee. Toivon kuitenkin, että se tulisi.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan nämä kolme puheenvuoroa tästä reippaasti.

14.57 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa puhemies! Kyllä hyvinkin reippaasti. — Tässä on hyvä käydä keskustelua oikeusministeriön hallinnon kehittämisestä, sen palvelujen saatavuudesta ja myöskin alueellisista vaikutuksista. Suomessa valmistui viime vuonna seutu-kaupunkiohjelma, jossa myöskin siinä yhteydessä katsottiin julkisten työpaikkojen vaikuttavuutta ja palvelujen saatavuutta. Osin se perustui tarkastusvaliokunnan lausuntoon koskien Savonlinnan tilannetta, kun sieltä opettajakorkeakoulutus lakkasi. Minusta tässä ei ole yksin kysymys työpaikoista vaan myöskin palvelujen saatavuudesta ja vaikuttavuudesta,

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

joita pitäisi näissä kakkoskaupungeissa, seutukaupungeissa, joita on 55 kappaletta Suomessa, katsoa.

Tässä tulen vähän asiasta sivuun, tähän ulosottotoimeen, josta siitäkkin tässä voin sanasen sanoa. Minusta digitalisaatio etenee ja ne palvelut on hyvä pitää kuitenkin lähellä seutukaupungeja silloin, kun on tarvetta. Eli Varsinais-Suomessa Turussa ei edes ole tiloja keskittää näitä palveluja, kuitenkin sellainen suunnitelma on olemassa. Minusta, jos me viemme seutukaupunkiohjelmaa eteenpäin, pitää nyt kerta kaikkiaan ottaa huomioon myöskin tämä alueellinen vaikuttavuus, palvelujen saatavuus ja näiden alueiden kehittyminen, joista monet ovat todella vahvoja vientikaupungeja ja pitävät Suomen taloutta yllä.

14.58 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Tuomioistuinvirasto itsessään on varsin perusteltu, pitkään odotettu. Esimerkiksi lakivaliokunta on pitkään peräänkuuluttanut sitä, että tuomioistuinvirasto Suomeen saadaan. Sinänsä esitykseen itsessään ei ole huomauttamista.

Mutta hieman hämmentyneenä olen kyllä seurannut tätä keskustelua ja sen takia tämän puheenvuoron halusinkin pitää ja oikeastaan kysyä, onko tässä nyt joku riski, että tämä tuomioistuinviraston eteenpäinmeneminen ei olekaan niin itsestäänselvää kuin vielä aikaisemmin ajattelin. Täällä keskustan ja kokoomuksen kansanedustajat ovat oikeastaan aika lailla tukkanuottasilla. Kokoomuksen kansanedustaja Heinonen on täällä muutaman kerran jo huutanut omalta paikaltansa, että mihin tässä oppositiota oikein tarvitaan. Olen hämmentynyt. Keskustan ja kokoomuksen välillä selvästi on tässä asiassa syvä juopa, iso ristiriita. Oikeusministeri on tässä salissa saanut aika kovaakin arvostelua tämän paikkakunnan osalta, ja nyt oikeastaan haluan kysyä oikeusministeri Häkkäselä ja hallituspuolueiden edustajilta: onko nyt riski, että tämä asia ei mene eteenpäin? Tässä selvästi on hallituspuolueiden välillä nyt aikamoinen ristiriita ja ristiveto.

Puhemies Paula Risikko: Täällä oli yksi puheenvuoropyyntö vielä, edustaja Heinonen, ja sen jälkeen 2 minuutin vastaus ministerille.

14.59 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy todeta, että tämä pääministeri Juha Sipilän hallituksen esitys on minun mielestäni hyvä. Niin kuin tässä keskustelussa on esille tullut useamman kerran, tuomioistuinvirastosta on pitkän aikaa puhuttu, mutta nyt oikeusministeri Häkkäsen johdolla tämä toteen laitetaan ja toimeen pannaan. Itse asiassa tämä hallituksen esitys ymmärtääkseni on ollut valtioneuvostossa ja mennyt valtioneuvoston käsittelyssä yksimielisenä eteenpäin. Se tästä keskustelusta.

Arvoisa puhemies! Eli vuoden 2020 alussa perustetaan siis tuomioistuinvirasto, ja tällä halutaan vahvistaa ennen muuta oikeusvaltion kulmakiviin kuuluvaa tuomioistuinten riippumattomuutta, mikä on tullut tässä keskustelussa useissa puheenvuoroissa esille. Tuomioistuinvirasto toimisi keskusviranomaisena ministeriötä luontevammin ja vastaisi siis tuomioistuinten keskushallintotehtävistä. On varmasti järkevää, että näitä yhdistetään, ja näin saadaan tehokkuutta tällekin puolelle. Virastolle tulee siis pääosa niistä keskushallintotehtävistä, joita tähän asti ja vuoteen 2020 asti hoidetaan oikeusministeriössä, ja tämän jälkeen oikeusministeriö huolehtisi sitten tuomioistuinlaitokseen liittyvistä valtioneuvoston tehtävistä, kuten strategisesta ja taloudellisesta ohjauksesta ja säädösvalmistelusta.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että tämä asia nyt etenee, ja toivotaan, että myös eduskuntakäsittely menee hyvässä hengessä eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: Ja vielä edustaja Kurvinen, vastauspuheenvuoro.

15.01 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, rouva puhemies! Täytyy sillä tavalla oikaista Timo Heinosen hyvää puheenvuoroa, että tietysti tämä tuomioistuinvirasto on lähtenyt valtioneuvostosta yksimielisenä, mutta sijaintipaikka-asia on sellainen, jota ei ole koko valtioneuvoston käsittelyyn tuotu. Tämä on syytä varmasti oikaista, ja voidaan todeta, kun täällä on myös kaksikielisestä henkilöstöstä puhuttu, että vaikka olemme edustaja Maijalan kanssa opiskelleet Lapissa, niin esimerkiksi Vaasassa olisi ollut helppoa hovi-oikeus- ja hallinto-oikeuspaikkakunnalle saada kaksikielistä henkilöstöä. [Timo Heinonen: Ei ollut tarpeen oikaista, kun en puhunut sijoituspaikasta!]

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri, 2 minuuttia. Mikäli joku haluaa varata nyt vielä puheenvuoroja, niin ne siirtyvät kyllä sitten iltaan, koska nyt on pakko siirtyä toiseen asiaan, aivan niin kuin oli suunnitelmassa.

15.02 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Tässä on tosiaan kaksi asiaa: hallituksen esitys tuomioistuinvirastoksi ja sijaintipaikka. Sijaintipaikka on puhtaasti ministerin omassa toimivallassa, kuten se on ollut perinteisesti ja on ollut aiemminkin. Ne ovat teknisiä ja hallinnon järjestämiseen liittyviä kysymyksiä. Lainsäädäntökysymykset kuuluvat tämän salin asioihin.

Kiitos siitä hyvästä palautteesta, joka tästä hankkeesta tulee. Kaikista tärkeintä on nyt se, että tuomioistuinvirasto saadaan hyvässä hengessä täältä eteenpäin ja kyetään kehittämään tuomioistuinjärjestelmää niin, että kansalaisten oikeusturva jopa paranee Suomessa, eli saadaan järjestelmä niukkojen resurssien aikana toimimaan niin, että laadukasta oikeusturvaa saa jokainen kansalainen riippumatta lompakon paksuudesta. Tuomioistuimen ratkaisujen luotettavuus on ensisijaista, ei se, missä sijaitsee vaikkapa nyt tuomioistuinvirasto. Sekin täytyy ottaa huomioon, mutta se ei ole ensisijainen peruste.

Tarvitaanko Suomessa tällainen palomuur? Olen pitänyt tärkeänä, vaikka me olemme maailman kärkipäässä oikeusvaltiomittareissa, että me silti vahvistamme Suomessa puoluepoliitikkojen ja tuomioistuinratkaisujen ja tuomioistuinten välistä palomuuria. Ja vaikka Suomessa ei ole ongelmia ollut, niin tässä on tietty korjattava asia siinä, että poliittisesti johdettu ministeriö on hyvin tiiviisti tuomioistuinhallinnossa kiinni edelleen. Oikeusvaltion periaatteena on vallan kolmijako-oppi, jossa lainsäädäntövalta, hallintovalta ja tuomiovalta erotetaan selvästi, ja tämä vahvistaa nyt sitä periaatetta. Euroopassa monet maat kulkevat tällä hetkellä oikeusvaltioasioissa toiseen suuntaan, erittäin huolestuttavaan suuntaan. Suomi ottaa tällä tuomioistuinvirastoasialla selvän askeleen vielä vahvemman oikeusvaltion suuntaan.

Tässä kysyttiin näistä johtokunnan jäsenistä, voivatko kunnanvaltuutetut olla tuomioistuinviraston johtokunnan jäseninä. Sen takia en ole pitänyt perusteltuna sitä, että siellä voisivat kunnanvaltuutetut olla, että he ovat poliitikkoja. He eivät kuulu sinne tuomioistuinviraston johtokuntaan. Toivottavasti löytyy muita tehtäviä.

Alueellistamisen kehittämisryhmä [Puhemies koputtaa] on pohtinut tätä asiaa, ja sieltä tuli viesti, että voisiko oikeusministeriö harkita tämän viemistä valtioneuvostoon, mutta koska se kuuluu juridisesti minun toimivaltuuksiini, käytin toimivaltuuksiani ja tein ratkaisun. Valitsin viraston sijaintipaikaksi parhaan mahdollisen. Salissa on esitetty taas lukuisia

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

eri näkemyksiä kaupungeista. [Puhemies koputtaa] Kaikissa on omat hyvät puolensa, mutta miksi ei valita parasta, jos semmoinen on vaihtoehtona?

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta ja asevelvollisuuslain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 139/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Tähänkin lähetekeskusteluun varataan enintään 1 tunti. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta kuitenkin päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 5. asiakohtaan.

Keskustelu

15.05 Puolustusministeri Jussi Niinistö (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annettu laki.

Aluksi hieman tämän vapautuslain taustaa. Jehovan todistajien vapautuslaki säädettiin 1980-luvulla ensisijaisesti käytännöllisistä ja humanitäärisistä, ei niinkään oikeudellisista syistä. Jehovan todistajat kieltäytyivät tuolloin ehdottomasti sekä varusmies- että siviilipalveluksesta ja lähes kaikki niin sanotut totaali kieltäytyjät olivat Jehovan todistajia. Totaali kieltäytyjät tuomittiin suhteellisen pitkiin ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. Vapautuslaki oli jo säädettäessä ristiriidassa silloin voimassa olleen hallitusmuodon yhdenvertaisuutta ja maanpuolustusvelvollisuutta koskevien säännösten kanssa. Sen vuoksi laki säädettiin perustuslain säätämisyjärjestyksessä niin sanottuna poikkeuslakina.

No, miksi vapautuslaki nyt sitten pitää kumota?

Vapautuslain säätämisen taustalla olleet olosuhteet ovat 1980-luvun jälkeen monelta osin muuttuneet. Siviilipalvelus on täysin erotettu Puolustusvoimien toiminnasta, ja samalla Jehovan todistajien suhtautuminen siviilipalveluksen suorittamiseen on muuttunut merkittävästi myönteisemmäksi. Jehovan todistajat ovat tuoneet hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä selkeästi esiin, etteivät he yhteisönä estä ketään suorittamasta siviilipalvelusta eikä sen suorittamisesta aiheudu Jehovan todistajalle minkäänlaisia kielteisiä seurauksia. Olosuhteita, joiden takia vapautuslaki siis aikanaan on säädetty, ei ole enää olemassa. Perusoikeuksien merkitys yhteiskunnassa on samalla merkittävästi kasvanut, eikä vapautuslain kaltaista, selvästi syrjivää lakia voida enää pitää perusoikeusjärjestelmän

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

kannalta hyväksyttävänä. Nykyistä perustuslakia säädettäessä perustuslakivaliokunta nimienomaisesti velvoitti hallituksen välttämään poikkeuslakien säätämistä ja ryhtymään toimiin vanhojen poikkeuslakien kumoamiseksi tai saattamiseksi perustuslain vaatimusten mukaisiksi.

Jehovan todistajien vapautuslain on useissa yhteyksissä todettu olevan ristiriidassa niin perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen ja sitä täydentävän syrjintäkiellon kuin 127 §:ssä säädetyn maanpuolustusvelvollisuuden kanssa. Vapautuslaki syrjii kaikkia muita asevelvollisia asettamalla yhden uskonnollisen vakaumuksen parempaan asemaan muihin vakaumuksiin nähden. Se ei ole tätä päivää. Vapautuslain ongelmallisuus on noussut esiin myös viimeaikaisessa totaali kieltäytymistä koskevassa oikeuskäytännössä, joka entisestään korostaa tarvetta lainsäädännön välittömälle korjaamiselle. Vapautuslain kumoaminen on mahdollisista ratkaisuvaihtoehdoista syrjivän tilanteen korjaamiseksi selvästi ongelmattomin. Vapautuslain kumoaminen poistaisi tehokkaasti siihen liittyvän yhdenvertaisuusongelman turvaten samalla yleisen asevelvollisuuden ja sen kautta Puolustusvoimien kyvyn tuottaa Suomen puolustuskyvyn edellyttämät joukot.

Arvoisa puhemies! Vapautuslain kumoaminen ehdotetaan toteutettavaksi siten, ettei sillä olisi takautuvaa vaikutusta sellaisiin Jehovan todistajiin, jotka ovat jo saaneet vapautuksen asevelvollisuuden suorittamisesta. Lisäksi niillä Jehovan todistajilla, joita ei ole vielä vapautettu asevelvollisuudesta mutta jotka ovat ennen kumoamislain voimaantuloa saaneet tai hakeneet vapautuslain mukaista lykkäystä asevelvollisuuden suorittamisesta, olisi mahdollisuus kolmen kuukauden kuluessa hakea vapautusta asevelvollisuuden suorittamisesta. Käytännössä kyseisen kolmen kuukauden aikana vapautus voitaisiin siten edelleen myöntää niille Jehovan todistajille, jotka ovat käyneet kutsunnoissa ennen kumoamislain voimaantuloa. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on varmistaa, ettei vapautuslain kumoaminen johda yksittäisen ihmisen kohdalla kohtuuttomaan tilanteeseen. Kolmen kuukauden siirtymäajan jälkeen vapautuksia ei enää myönnettäisi.

Puhemies Paula Risikko: Ja täällä oli muutama debattitoive.

15.10 Pekka Haavisto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille asian hyvästä esittelystä. Tilanne todella on muuttunut sitten 80-luvun, jolloin sellaisia Jehovan todistajia, jotka kokonaan kieltäytyivät asepalveluksesta, tuli vankiloihin suuri määrä, ja tämä vapautuslaki oli varmaan hyvin käytännöllinen asia, kun se aikanaan säädettiin. Itsekin olin yhteydessä Jehovan todistajien toimistoon tämän asian puitteissa selvittääkseni, miten heidän ajattelunsa on muuttunut, ja he vahvistivat, että nykyisen kaltainen siviilipalvelus, joka on irrotettu asepalveluksesta, on toisenlainen kuin mistä he ovat aikanaan kieltäytyneet.

Kun Jehovan todistajista puhutaan, on hyvin tärkeää, että Suomessa kuitenkin suhtaudutaan arvokkaasti heidänkin vakaumukseensa ja tunnustetaan se tosiasia, että on monia maailman maita, joissa Jehovan todistajat oman vakaumuksensa vuoksi joutuvat kärsimään: Venäjällä on huonoja uutisia tällä hetkellä, Eritrean kaltaisissa maissa heitä istuu vankiloissa. Eli otamme myöskin tämän heidän kokonaistilanteensa huomioon.

15.11 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Haavistolle täytyy huomauttaa, että kyllä ihmisen vakaumus voi olla hyvinkin vakava, vaikka se ei olisi millään lailla uskonnollinen. Mutta vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ja Vasem-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

mistoliitto puolueena tukevat sitä, että Jehovan todistajien erivapaus poistetaan. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta ei ole mitään perusteita asettaa yhtä ryhmää toisten edelle. Maanpuolustusvelvollisuushan koskee kaikkia, mutta pitäisi miettiä semmoisia palvelumuotoja, ettei palvelumuoto menisi liian lähelle asevoimia, että sellainenkin eettisen vakaumuksen omaava henkilö, joka ei halua olla tekemisissä aseitten kanssa, voisi tämän kiistattoman velvollisuutensa täyttää. Sitten jos lähdetään vielä ei-uskonnollisia henkilöitä, joilla on vahva eettinen vakaumus, arvioimaan jonkun menettelyn kautta, niin mikä organisaatio ja kuka ihminen on se, joka perimmiltään voi arvioida toisen ihmisen vakau- musta? [Antero Laukkanen: Migrissä on sellainen henkilö!]

15.12 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on hyvä lakiesitys. Aivan kuten edellä on todettu, niin se lisää tasavertaisuutta. Ja koska siviilipalveluskin on kehittynyt vuosien varrella, niin tämä on myös Jehovan todistajien keskuudessa hyväksytty muoto jatkossa, ja siltäkin osin tullaan oikeastaan takaisin tähän päivään lainsäädännön osalta.

Mutta kun jokainen suomalainen on maanpuolustusvelvollinen, niin kokonaisturvallisuudesta on pidettävä huolta, ja jos kriisiolosuhteet koittavat, niin jokaisella pitää olla tiedot ja taidot siinä, kuinka tämä maa toimii ja kuinka kriisiolosuhteissa toimitaan. Kysyisinkin oikeastaan ministeriltä tästä kokonaisturvallisuusajattelusta: mitä voitaisiin tehdä sen eteen ja kuinka siviilipalvelusta tai jopa kohuttua tai puhuttua esiin nostettua kansalaispalvelusta voitaisiin kehittää siihen suuntaan, että suomalaisten kokonaisturvallisuustaidot lisääntyisivät ja jokaisella olisi valmiudet siinä tilanteessa, jos kriisi koittaisi?

15.13 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pidän hallituksen esitystä hyvänä ja ihan perusteltuna. Myös tämä hallituksen esitys ja Jehovan todistajien näkökulmat siviilipalvelukseen osoittavat sen, kuinka hienosti suomalainen siviilipalvelusjärjestelmä on vuosikymmenien aikana kehittynyt. Siviilipalvelusjärjestelmää kohtaan koetaan suurta luottamusta. Pidän esitystä hyvänä myös siitä näkökulmasta, että uskonto- kuntia kohdellaan tasa-arvoisesti ja nyt myös kirkastetaan maanpuolustusvelvollisuutta. Se todellakin koskee meitä kaikkia.

Olisin kysynyt ministeriltä, kun eduskunnan oikeusasiamies tämän lain valmistelun lausunnossa esittää varsin vakavasti otettavan toiveensa siitä, että perustuslakivaliokuntaa kuitenkin kuultaisiin tässä Jehovan todistajia koskevassa asiassa, koska poikkeuslain kautta on syntynyt jo 20 vuoden oikeuskäytäntö heidän privilegioonsa. Mitä mieltä olette, ministeri, mitä muita asioita pitäisi mahdollisesti perustuslakivaliokunnalta kysyä, jos ko. valiokunnalta lausunto tullaan pyytämään?

15.15 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On täysin selvää, että kaikkien vakaumusta täytyy kunnioittaa, ja niin itsekin teen. Ystävissänikin on Jehovan todistajia, jotka ovat sitten luonnollisesti nykyisen lainsäädännön mukaan toimineet eli eivät ole hakeutuneet varusmiespalvelukseen tai siviilipalvelukseen. Mutta toisaalta minun käsitykseni erityisesti heidän nuoremmista edustajistaan on se, että ei ole tosiaan sinänsä estettä sille, etteikö siviilipalveluksen voisi suorittaa, mutta kun lainsäädäntö on ollut nykyinen, niin sitä ollaan tietysti noudatettu, ja hallituksen esitys on siinä mielessä hyvin tarpeellinen.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Sitten tietysti kun on kysymys siitä, onko tämä kumousesitys jollain tavalla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa, niin ei ole. Kyllä nimenomaan nykyinen tilanne on ongelmallinen tästäkin näkökulmasta eli nykyisellään syrjivä muita uskontokuntia kohtaan. Se ongelmahan poistuu, kun vapautuslaki kumotaan.

Mutta jos ajatellaan siviilipalvelusta, johon nämäkin henkilöt sitten hakeutuisivat, niin sitä pitäisi kehittää niin, että se toimisi jollain tavalla kokonaisturvallisuudenkin hyväksi, ja haluaisin kysyä ministeriltä: miten tässä yhteydessä kommentoisitte yleisesti siviilipalveluksen kehittämistä?

15.16 Jari Ronkainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tahtoisin esittää kiitokset puolustusministerille tästä lakimuutosesityksestä. Suunta on todellakin oikea. En ymmärrä, miksi millään ryhmällä tulisi olla erivapauksia. Siviilipalvelus on nimenomaan heitä varten, joiden vakaumus estää asepalveluksen tai aseettoman palveluksen Puolustusvoimissa. Tämä on erittäin tärkeä askel kohti kansalaisten tasa-arvoa, mitä tulee maanpuolustusvelvollisuuteen.

Odotan erittäin suurella mielenkiinnolla valiokuntakäsittelyä ja asiantuntijoiden lausuntoja. On hyvä, että erilaisia toteuttamisvaihtoehtojakin lakimuutokseksi on puntaroitu. Näillä tiedoilla ja käsittelyn tässä vaiheessa on helppo yhtyä hallituksen esitykseen Jehovan todistajia koskevan erivapauslain kumoamiseksi.

15.17 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Taustahan tähän löytyy Helsingin hovioikeuden päätöksestä, jossa todettiin, että Jehovan todistajien vapautus asepalvelusta syrjii muun muassa totaali kieltäytyjiä. Toisaalta myös YK:n ihmisoikeuskomitea on kritisoinut meitä Jehovan todistajia suosivasta vapautuslaista. Kun tämä esitys puolustusministeri Niinistön johdolla tuli, niin mielenkiintoista oli huomata, että lausuntokierroksella eivät itse asiassa Jehovan todistajat lausuneet tästä mitään eli he eivät ottaneet tähän kantaa, ja itse asiassa lähes kaikki lausunnot yhtä kahta lausuntoa lukuun ottamatta taisivat olla myönteisiä tälle kannalle.

Perustuslain 127 §:n mukaan jokainen maamme kansalainen on velvollinen isänmaan puolustamiseen, ja nyt kun meillä on hyvä siviilipalvelus ja tämä yhdistää ja tuo kaikki samalle viivalle, niin voisiko tässä olla, arvoisa puolustusministeri, paikka keskustella myös kansalaispalvelusta? Eli voisimme kehittää tätä kokonaisuutta siihen suuntaan, että jokainen täyttäisi perustuslain 127 §:n kansalaispalvelun kautta.

15.18 Eeva-Maria Maijala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi kiitos ministeri Niinistölle tästä esityksestä ja siitä, että rohkeasti toitte tämän asian käsitteilyyn. Suomen väestö on uskontojen osalta yhä monipuolistuneempi. Meillä alkaa olemaan hyvin monen eri uskontokunnan edustajia ja muitakin vakaumuksia todella paljon.

Meistä kansanedustajista suurin osa on käynyt maanpuolustuskurssin. Itse en aikoinaan armeijaa saanut käydä, mutta maanpuolustuskurssilla huomasi sen, kuinka monenlaisia kriisiasioita on yhteiskunnassa olemassa. Niissä kaikissa ei todellakaan puhuta aseista, vaan kyse on kaikista muistakin asioista, jotka on hyvä tietää ja hallita, miten niitä asioita hoidetaan eteenpäin. Nyt sitten kysyn ministeriltä: nyt kun lakimuutos on täällä työn alla ja todennäköisesti Jehovan todistajiaakin sitten tulisi osallistumaan maanpuolustustyöhön, niin minkälaisia uusia palvelusmuotoja on työn alla ja minkälaisia uusia työryhmiä tai toimintoja työn alla hakemassa näitä vaihtoehtoja?

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

15.19 **Lea Mäkipää sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä laki on tarpeellinen ja hyvä ja toivottavasti tulee pian voimaan. Mutta kysyisin tämmöistä, kun en aivan tiedä: voiko vakavassa häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa määrätä liikekannallepanoon, jos Suomea uhkaa vaara, asevelvollisten lisäksi myös siviilipalveluksessa olevat vai eroaako heidän toimintansa silloin sitten jotenkin ja millä lailla?

15.20 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jehovan todistajien erityiskohtelu on aikanaan ollut käytännöllisistä syistä perusteltu, mutta nyt tämä esitys on kyllä ajankohtainen ja erittäin hyvin perusteltu. On tärkeää, että kaikkia uskonnollisia ja muita vakaumuksia myös kohdellaan yhdenvertaisesti asevelvollisuusjärjestelmässä ihan perustuslain edellyttämällä tavalla.

Kiinnitin huomiota siihen, että Jehovan todistajat itse hyvin ympäripyöreästi kommentoivat tätä ehdotusta, lausunnossa vain totesivat, että työryhmän suositukset eivät loukkaa Jehovan todistajien uskonkäsityksiä, että Jehovan todistajat tekevät ratkaisunsa omaantuntoonsa perustuen, mikä herättää tietysti kysymyksen, nähdäänkö vielä jatkossakin joitakin sellaisia, jotka kuitenkin siviilipalveluksesta kieltäytyvät. Sen vuoksi on tietysti tärkeää, että siviilipalvelusta kehitetään ajatellen sekä totaalikieltäytyjiä että Jehovan todistajia.

15.21 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on sellainen tyyppillinen puheenvuoroja kirvoittava aihe, että käytännön merkitys on suhteellisen pieni mutta periaatteellinen merkitys on suhteellisen suuri. Eli eihän se, että annetaan yhdelle uskontokunnalle vapautus asepalveluksesta, vastaa kansalaisen oikeustajua. Se on semmoinen eräänlainen pakkoruotsin opiskelu, jota ei kukaan oikein ymmärrä, miksi sitä pitää tehdä.

On myös hieman vaikea ymmärtää, mikä olisi sellainen vakaumus, joka ylipäänsä voisi vapauttaa yhteiskunnan palvelemisesta aseettomassa tai siviilipalveluksessa. Se on ajatuksena varsin erikoinen. Siksi mielestäni tämä esitys on kannatettava, ja toivon, että tämä on myös askel muiden uskomusjärjestelmiin perustuvien erivapauksien purkamiseksi ja uusien säätämisen välttämiseksi. Paineita sellaiseen säätämiseen varmasti olisi erityisesti uusien maahan tulleiden uskontokuntien taholta, mutta maassa voi olla vain yksi laki.

15.22 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lakimuutoksen myötä ollaan nyt poistamassa yhtä yhdenvertaisuuteen liittyvää ongelmaa, ja hyvä niin, mutta muutoshan ei ratkaise niitä ongelmia, jotka liittyvät totaalikieltäytyjien asemaan ja kohteluun Suomessa. Vaikka sinänsä minunkin mielestäni on aivan oikein, että ei aseteta yhtä vakaumusta eriarvoiseen asemaan muihin asevelvollisuuteen kielteisesti suhtautuviin vakaumuksiin nähden, niin tämän lakimuutoksen seurauksenaahan voi hyvin käydä myöskin niin, että totaalikieltäytyjien eli mielipidevankien määrä kasvaa Suomessa.

Olisin oikeastaan halunnut kysyä ministerin mielipidettä, että jos nyt halutaan, että siviilipalvelus on tasavertainen ja houkutteleva vaihtoehto asevelvollisuuden suorittamiselle, niin miten te näette esitykset esimerkiksi siviilipalveluksen keston lyhentämisestä ja miten te näette, että siviilipalvelusta sitten sisällöllisesti pitäisi kehittää. Monet edelleen tulkitsevat erityisesti tämän keston osoitukseksi siitä, että se on edelleen ikään kuin tämmöinen rangaistusluontoinen palvelus.

15.23 **Ilkka Kanerva kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuuden suhteen näyttää eduskunnan istuntosalissa, siis kaikki puolueet huomioiden, vallitse-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

van koko lailla yhtenäinen käsitys siitä, että tähän on hyvät perusteet. Tietysti tälle tielle meneminen aikoinaan oli perusteltua, mutta aika on nyt toinen, ja onneksi ollaan tässä suhteessa tultu tähän hetkeen. Tämä ei ole niinkään puolustuspoliittinen kysymys kuin tämä on yhdenvertaisuusasia.

Kun ministeri tietää hyvin, miten hallitusohjelmaan tulivat kaksoiskansalaisuuskysymys ja kiinteistöjen ja maanhankintaan liittyvät kysymykset, niin onko ministerin mielestä mahdollista, että tulevaan hallitusohjelmaan todella kirjattaisiin paitsi kansalaispalvelua niin muutakin tarkastelua niin, että siviilipalvelus ja varsinaisen asevelvollisuuden suorittaminen olisivat vertailukelpoisia vaihtoehtoja nuorille suomalaisille?

15.24 Markku Pakkanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys todellakin hyvin pitkälle yhdenvertaisuuden näkökulmasta lähtee liikkeelle ja on siinä mielessä perusteltu. Itse pidän tärkeänä, että tässä kansalaisia kohdellaan tasavertaisesti, ja yleensäkin asevelvollisuus- taikka siviilipalveluslaki tällä hetkellä minun mielestäni on Suomessa hyvä ja toimiva.

Huoltovarmuus on tietysti yksi asia, mikä pitää aina huomioida, kun keskustellaan turvallisuudesta ja maanpuolustuksesta. Maanpuolustuskyky täällä on nostettu myös keskustelun aiheeksi. Haluan kysyä ministeriltä: kuinka suurta joukkoa ihmisiä arvioidaan tämän kyseisen esityksen koskevan?

15.25 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tuntuu saavan salissa paljon kiitosta, hyvä niin. Hallitus on tehnyt erinomaista työtä. Jehovan todistajien vapautuslain kumoaminen on useista syistä perusteltua. Vapautuslain perusteena olleet olosuhteet ovat nimittäin monilta osin muuttuneet lain säätämisen jälkeen sitten 1980-luvun. Kuten täällä on tullut esiin, varusmiespalvelusta ja siviilipalvelusta on merkittävästi kehitetty, minkä lisäksi Jehovan todistajien oma suhtautuminen siviilipalvelukseen on muuttunut myönteisemmäksi. On erittäin kannatettavaa, että jatkossa lain kumoamisen myötä kaikkia uskonnollisia ja muita vakaumuksia kohdeltaisiin Suomen asevelvollisuutta koskevassa lainsäädännössä yhdenvertaisesti. Tämä lähtökohta on mielestäni hyvä ja oikeudenmukainen.

15.26 Mika Raatikainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kannattaa muistaa, että maailmassa on tuhansia erilaisia uskontoja ja vakaumuksia ja kaikennäköisiä näkemyksiä. Ainoa, mikä niitä yhdistää, on se, että ne kaikki eivät voi olla oikeassa mutta ne voivat kaikki olla väärässä. Silläkin perusteella olisi hyvin outoa, jos yhdellä uskomuksella olisi jonkunlainen erioikeus Suomessa jättää nämä tietyt asiat hoitamatta tai hoitaa ne jotenkin jollain muulla tavalla. [Li Andersson: Pasifistit ovat aina olleet oikeassa!] Siksi tämä lainmuutos on erittäin, erittäin hyvä ja hallituksen esitys on kannatettava.

15.27 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä on edellä jo todettu, niin perustuslain 127 § lähtee siitä, että jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Tämähän ei katso ikää tai sukupuolta sinänsä, vaan se koskee kaikkia Suomen kansalaisia.

Nyt meillä käsittelyssä olevassa laissa on ristiriita, jossa törmää kaksi perusoikeutta: perustuslain 6 §:n mukainen yhdenvertaisuus ja toisaalta sitten 11 §:n mukainen uskonnon-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

ja omantunnonvapaus. Kun kaksi perusoikeutta törmää, monesti ajatellaan sitä, että kumpi niistä voittaa, kumpi on vahvempi. Mutta tästähän meidän perusoikeusjärjestelmämme ei perusteiltaan lähde, vaan se lähtee siitä, että me pyrimme toteuttamaan molemmat.

Itse näen, että tämän esityksen myötä me pystymme kyllä yhteensovittamaan nämä, kun meillä on olemassa aseetonkin palvelus ja sitten siviilipalvelus, niin että voidaan toteuttaa sekä yhdenvertaisuus että uskonnon- ja omantunnonvapaus.

15.28 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tälle esitykselle on todella vahvat perusteet, mutta kun muistelen, vähän ikämiehenä, [Ilkka Kanerva: Älä nyt liioittele!] 80-luvun alkupuolen tilannetta, jolloin puolustusministeri Pihlajamäki ajoi tämän nyt voimassa olevan lain läpi, niin silloin oli se tilanne, että Jehovan todistajat joutuivat vankilaan ja kansainvälisiltä tahoilta erilaiset järjestöt — ihmisoikeusjärjestöt ja myös viralliset valtioiden väliset järjestöt — moittivat vuosi vuodelta Suomea mielipidevangeista, joita meillä tässä joukossa silloin oli.

Nyt tietysti on vähän epäselvää se, mitä Jehovan todistajat tulevat tekemään, jos ja kun tämä lainmuutos tulee: kieltäytyvätkö he edelleen kaikesta ja saavat tämän vapausrangaistuksen ilmeisesti sitten pantarangaistuksena? Ja mikä tulee olemaan sitten reaktio muun muassa näiltä ihmisoikeusjärjestöiltä? Onko ministeri varautunut tähän ja tietoinen, että minkälaisia tilanteita tulee sitten kansainvälisissä yhteyksissä tässä suhteessa?

On varmaan melko selvää, että Jehovan todistajat eivät asevelvollisuutta aseellisena tule suorittamaan, ja sitä kautta tällä asialla ei todella ole merkitystä maanpuolustuksen kannalta, mutta jos he kieltäytyvät kaikesta edelleen, niin silloin ovat vastassa vapausrangaistus [Puhemies koputtaa] ja nämä ongelmat, jotka todellakin ovat sitten meillä jälleen kerran esillä.

Puhemies Paula Risikko: Vielä kaksi vastauspuheenvuoroa, Jarva ja Savola, sen jälkeen ministerille vastausmahdollisuus.

15.30 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys on todellakin kannatettava, ja on hyvä, että laidalta laidalle eduskunnassa tälle on vahva tuki.

Tasavertaisuuden vuoksi on kyllä keskusteltava jatkossa myös siitä — kun tämä asianmukainen esitys saadaan eteenpäin — miten todellakin saadaan koko nuorelle ikäluokalle tämän kaikilla kansalaisilla olevan maanpuolustusvelvollisuuden täyttämiseksi ne mahdollisuudet ja ne, sanotaanko, resurssit / tiedot ja taidot, että pystytään kriisitilanteessa toimimaan. Meillä, jotka olemme käyneet vapaaehtoisen asepalveluksen, ne tiedot, taidot ovat, mutta edelleenkin valtaosalla naisista ja isolla osalla miehistä ei ole esimerkiksi sellaisia tietoja ja taitoja, joita laajamittaisessa hyökkäyksessä maahan tulisi olla. Miten tätä koulutusta voidaan viedä eteenpäin?

15.31 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä asevelvollisuus on aina se, joka on se numero yksi, se, että pystytään sodanajan joukot meille muodostamaan ja että pystytään osaava reservi meille kouluttamaan. Siitä täytyy pitää kynsin ja hampain kiinni. Sen vuoksi en lähtisi siinä mielessä siviilipalvelusta, kansalaispalvelusta ja asevelvollisuutta rinnastamaan toisiinsa.

Ensimmäinen asia on aina asevelvollisuus. Jos on vakaumuksellisia syitä tai muita vastaavia, niin mielestäni jokaisella tulee olla kuitenkin ne velvollisuudet yhteiskuntaa koh-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

taan ja sitten tulee siviilipalvelus siinä toisena vaihtoehtona. En myöskään lähtisi sitä lyhentämään, sillä asevelvollisuus on kuitenkin fyysisesti rankempi. Siellä ollaan käytännössä 24/7 kiinni, ja siellä tulee nämä sotilaalliset taidot ynnä muut, tämä koulutus, eli se on siltäkin osin vaativampi.

Ja mitä tulee totaalikieltäytymiseen: Hattua nostan tasavallan presidentille. Hän ei ole muun muassa ainuttakaan armahdusta antanut totaalikieltäytymisen takia, vaikka näitä on anottu. Tämä on hyvä linja, mistä on syytäkin pitää kiinni.

Puhemies Paula Risikko: Ministerille 3 minuuttia enintään.

15.32 Puolustusministeri Jussi Niinistö: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia edustajille tuesta, varsin yksituumaisessa hengessä käytyä lähetekeskustelua.

Edustaja Haavisto aloitti puhumalla vakaumuksesta. Ei todellakaan ollut tarkoitus millään lailla vähätellä Jehovan todistajien vakaumusta, mutta nyt tämän hallituksen esityksen myötä vakaumukset laitetaan ikään kuin samalle viivalle.

Kansalaispalvelus ja siviilipalveluksen kehittäminen nousivat monessa puheenvuorossa esiin. Tämä on varmasti sellainen asia, johon kaikki puolueet tulevaisuuden vaaliohjelmissaan tulevat jonkun kannan ottamaan, ja varmasti hallitusneuvotteluissa, kuten edustaja Kanerva totesi, tullaan asiasta linjaamaan.

Siviilipalvelus, jos sitä lähdetään kehittämään, voisi palvella enemmänkin kokonaisturvallisuutta siten, että palveluspaikat nimenomaisesti tätä kokonaisturvallisuutta palvelisivat. Kaikista siviilipalveluksen suorittaneista laadittaisiin rekisteri, minkä avulla heitä voitaisiin sitten tarvittaessa käyttää hyväksi, jos kriisitilanteessa niin hyväksi katsottaisiin. Tämähän oli edustaja Savolan, edustaja Elon ja edustaja Heinosen esittämä kysymys.

Vielä tähdentäisin sitä, että mikään kansalaispalvelus, joka vaarantaa aseellisen varusmiespalveluksen suorittamisen, ei ole mielestäni mahdollinen kehityskulku. Kansalaispalvelus voisi sopia varusmiespalveluksesta esimerkiksi terveydellisistä syistä vapautetuille miehille ja vapaaehtoisille naisille, mutta siihen on myös sitten saatava resurssit. Se ei saa olla pois puolustusbudjetista.

Edustaja Mäkipää, kaikilla suomalaisilla on maanpuolustusvelvollisuus, eikä siviilipalveluksen suorittaminen anna mahdollisuutta olla osallistumatta sotaponnisteluihin sopivaksi määrättyllä tavalla. Myös kotirintamalla on tarpeita.

Asevelvollisuusikään tulevia Jehovan todistajia on vuosittain noin sata, mikä edustaja Pakkaselle tiedoksi, ja tämä liittyy myös edustaja Räsänen kysymykseen. Vaikka vain osa heistä kieltäytyisi siviilipalveluksesta, olisi määrä joka tapauksessa suhteellisen pieni.

En kannata siviilipalveluksen lyhentämistä samoilla perusteilla kuin mitä edustaja Savola luetteli, mutta sisältö saisi kyllä paremmin palvella kokonaisturvallisuutta, kuten edellä totesin.

Edustaja Kankaanniemi mainitsi sanan ”mielipidevanki”. Se on itse asiassa Amnesty Internationalin käyttämä termi. Suomessa on aseistakieltäytymisoikeus. Se taataan mahdollisuudella hakeutua nimenomaan siviilipalvelukseen, ja totaalikieltäytyjät tuomitaan nimenomaan siviilipalveluksesta kieltäytymisestä. Amnestyn kannat ovat yksityisen järjestön mielipiteitä. Mikään virallinen taho, YK tai Euroopan neuvosto, ei pidä totaalikieltäytyjiä mielipidevankeina.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: No niin, ja sitten mennään puhujalistalle. Tämä keskusteluhan kestää tuonne 16.05:een asti eli tunnin, kuten on sovittu. Mikäli jää puhumatta puheita, niin ne siirtyvät sitten iltaan.

15.35 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että laki Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuudesta saadaan päivitettyä nykyaikaan. Eri uskontokuntien edustajia ei voi laittaa toisiinsa nähden eriarvoiseen asemaan huomioiden yhdenvertaisen kohtelun. Olemme varmasti yhtä mieltä myöskin siitä, että kukaan tai mikään taho tai uskontokunta ei lähtökohtaisesti halua väkivaltaa.

Kyse on tässä kohtaa maanpuolustuksesta ja suomalaisten yhteisestä edusta. Jos jollain on vaikeuksia hyväksyä sotilaalliseen maanpuolustukseen osallistumista, niin siviilipalvelusmahdollisuus on kuitenkin olemassa, ja se on myös hyvä väylä olla kuitenkin mukana osallistumassa Suomen varautumiseen kriisitilanteisiin ja antaa myös arvokasta kokemusta muuhun elämään. Mutta kuten täällä edellisissä puheenvuoroissakin on tullut esille, siviilipalveluskin vaatii kehittämistä ja ennen kaikkea sen kriisinhallintatoiminnan tukemista.

15.37 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Suomen perustuslain mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan siinä, ja lisäksi perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Maamme puolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja suureen reserviin, josta tarvittaessa saadaan muodostettua Puolustusvoimien sodanajan joukot. Nämä seikat ja lainkohdat huomioon ottaen Jehovan todistajien tilanne on ollut kyllä erikoinen ja poikkeava, ja vaikka sille on todellakin ollut omat käytännölliset perustelunsa, niin pidän hyvänä, että lakia ollaan nyt päivittämässä.

Tällä hetkellä tähän yhdyskuntaan kuuluvien miesjäsenten ei siis tarvitse suorittaa ase- eikä siviilipalvelusta, mikä asettaa toki muut totaali kieltäytyjät epätasa-arvoiseen asemaan, kuten Helsingin hovioikeus on todennut. Tämä Jehovan todistajien erillisvapaushan on ollut voimassa vuodesta 85 lähtien, ja aikanaan se säädettiin niin sanottuna poikkeuslakina. On huomattava myös se, että vuonna 95 perusoikeusuudistuksen yhteydessä omakuttiin periaate, jonka mukaan poikkeuslakeja tulisi jatkossa välttää, joten tämä esitys on linjassa myös siihen, millä tavalla perustuslakiin tällä hetkellä suhtaudutaan.

Ymmärtääkseni maailmanlaajuisesti Jehovan todistajat eivät osallistu aseelliseen palvelukseen mutta kylläkin siviilipalvelukseen joissakin maissa, ja siinäkin mielessä tämä Suomen tilanne on ollut kyllä erikoinen. Jehovan todistajathan ovat järjestönä hyvin yhdestä lähteestä organisoitu ja myös opillisesti ohjattu järjestö, joten voisi ajatella, että heille siviilipalveluksen suorittaminen olisi uskonnollisesta vakaumuksesta lähtien täysin mahdollinen myös Suomessa.

15.39 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa yleinen maanpuolustusvelvollisuus ja tämänhetkinen Jehovan todistajien vapauslaki on syytä päivittää siten, ettei tule ristiriitaa yhdenvertaisuusperiaatteen ja syrjintäkiellon kanssa. Kaikkia uskonnollisia ja muita vakaumuksia tulee kohdella asevelvollisuusjärjestelmässä yhdenvertaisesti. Muuten on olemassa vaara, että tätä vapautusta pyritäisiin jopa laajentamaan tulevaisuudessa ja eri ryhmät katsoisivat olevansa oikeutettuja samaan vapautukseen.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

On ongelmallista, että tällä hetkellä yksi uskontokunta on vapautettu kokonaan ase- tai siviilipalveluksen suorittamisesta. Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet, kuten yhdenvertaisuus ja syrjintäkielto. Vapautuslain kumoamisella saadaan ongelma pois päiväjärjestyksestä. Esitys asettaa Suomen asevelvollisuutta koskevan lainsäädännön nykytilaa paremmin yhteensopivaksi Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Yhdenmukainen kohtelu on tätä päivää ja täysin perusteltua. Yhtä uskontokuntaa koskevan erivapauden poistaminen ehdottomasti edistää uskonnonvapauteen liittyvää vaatimusta uskonnollisten ja muiden vakaumusten yhdenvertaisesta kohtelusta. Lisäksi Jehovan todistajien vapautuslain kumoaminen ei tule rajoittamaan Jehovan todistajiin kuuluvan asevelvollisen mahdollisuutta suorittaa siviilipalvelus, joten ehdotuksella ei ole vaikutuksia Jehovan todistajien aseistakieltäytymisoikeuteen.

Hallituksen esitys on nykyaikaa, hyvä ja kannatettava. — Kiitos.

15.41 Lea Mäkipää sin: Arvoisa puhemies! Varusmiespalveluksen suorittaa maassamme vuosittain yli 20 000 henkilöä, joista vajaa tuhat on naisia. Siviilipalveluksen suorittaneita on vuosittain noin 1 500—1 800 henkilöä ja totaalikieltäytyjiä 30:n ja 50:n välillä, joista valtaosa suorittaa heille tuomitun rangaistuksen niin sanottuna valvontarangaistuksena.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annettu laki. Tavoitteena on varmistaa, että kaikkia uskonnollisia ja muita vakaumuksia kohdeltaisiin asevelvollisuuden suhteen perustuslaissa edellytetyllä tavalla yhdenvertaisesti. Koska Suomen puolustusjärjestelmä perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja sen tuottamaan reserviin, joka mahdollistaa koko maan puolustamisen, esityksellä varmistetaan siten Puolustusvoimien kyky tuottaa Suomen puolustusjärjestelmän edellyttämät sodanajan joukot.

Jehovan todistajat eivät ole siis pitkään aikaan yhteisönä vastustaneet siviilipalvelusta tai kieltäneet jäseniään suorittamasta siviilipalvelusta, vaan kyse olisi yksilön omasta valinnasta. Siviilipalveluksen suorittaminen ei myöskään vaikuttaisi henkilön asemaan tai mahdollisiin luottamustoimiin Jehovan todistajien yhteisössä. Lain kumoaminen ei vaikuttaisi niiden henkilöiden oikeusasemaan, joille on myönnetty Jehovan todistajien vapautuslain mukainen vapautus ennen kumoamislain voimaantuloa. Vapautus voitaisiin edelleen myöntää henkilölle, jonka Jehovan todistajien vapautuslain mukainen vapautushakemus on pantu vireille ennen kumoamislain voimaantuloa, ja niille, jotka ovat hakenet vapautuslain mukaista lykkäystä ja hakevat vapautusta kolmen kuukauden sisällä lain voimaantulosta. Tämän jälkeen vapautuksia ei enää voitaisi myöntää kenellekään.

Tämän lain voimaantulon jälkeen kutsuntaikään tulevan olisi siis jatkossa valittava joko varusmiespalvelus tai siviilipalvelus. Jehovan todistajien suhtautuminen aseellisen palveluksen suorittamiseen on kriittinen, joten on oletettavissa, ettei varusmiespalvelus tule kyseeseen, ehkä yksittäistapauksissa. Vielä ei siis tiedetä, estävätkö omantunnon syyt myös siviilipalveluksen suorittamisen.

Arvoisa puhemies! Kuten ministeri Niinistö mainitsi, vuosittain Jehovan todistajia tulee asevelvollisuusikänsä noin sata, ja vaikka osa kieltäytyisi siviilipalveluksesta, määrä on kuitenkin suhteellisen pieni 20 000 varusmiespalveluksen suorittavan joukossa.

Kannatan tätä hallituksen esitystä, ja toivottavasti saamme tämän myös pian voimaan.

15.44 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esittää, että Jehovan todistajien vapauttaminen asepalveluksesta kumotaan. Esitys saa tukea myös kristillisdemokraateilta ja on kokonaisuudessaan kannatettava.

Helmikuussa Helsingin hovioikeus katsoi, että siviilipalveluksesta kieltäytyneen henkilön tuomitseminen vankeuteen oli syrjivää kohtelua. Ratkaisun taustalla oli se, että Jehovan todistajat on erikseen lailla vapautettu ase- ja siviilipalveluksesta. On siis välttämätöntä poistaa nykyisessä lainsäädännössä oleva epätasa-arvoisuus. Erilaisia vakaumuksia on kohdeltava samanarvoisesti ja ilman syrjintää. Meillä on siis oltava systeemi, joka kestää myös ihmisoikeustarkastelun. Tämä esitys antaa myös mahdollisuuden käydä keskustelua nykyisen siviilipalvelun kehittämisestä, ja tähän keskusteluun olisikin hyvä varata hieman enemmän aikaa.

Kristillisdemokraattien kanta ja näkemys on selkeä. Nykyinen miesten yleiseen asevelvollisuuteen ja naisten vapaaehtoiseen palvelukseen perustuva malli on uskottava, toimiva ja koeteltu. Asevelvollisuuden voi suorittaa myös aseettomana. Kuitenkin maanpuolustusvelvollisuuden vaihtoehtoja voisi laajentaa ja siten myös lisätä naisten osallisuutta yleisessä maanpuolustuksessa. Kristillisdemokraattien mielestä maanpuolustuksen pitää perustua yleiseen asevelvollisuuteen, uskottavaan ja itsenäiseen puolustukseen sekä alueelliseen maanpuolustusjärjestelmään. Asevelvollisuutta tulee kehittää siten, että reserviläisjoukot pystyvät vastaamaan nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin ja hybridisodankäyntiin nykyistä paremmin.

Arvoisa puhemies! Täällä edustaja Andersson nosti esiin totaalikieltäytyjien määrän mahdollisen lisääntymisen. Myös minusta se on todellinen mahdollisuus, ja siihen on kyllä hyvä varautua. Myös tämä siviilipalveluksen palvelusajan kesto on minusta ongelmallinen, koska se ei ole yhdenvertainen ja sillä on nimenomaan vakaumuksen ilmaisemiseen kohdistuvan rangaistuksen luonne. Kaikki haluavat täyttää maanpuolustusvelvoitteen, näin ajattelen, mutta kaikki eivät halua tehdä sitä aseiden voimalla.

Täällä edustaja Mustajärvi totesi, että kuka voi arvioida jonkun henkilön vakaumusta. Minusta se oli hyvä kysymys. Tällä hetkellä Maahanmuuttovirastossa on ihan palkattuna valtion varoilla tällainen henkilö, joka arvioi maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden vakaumusta. Minusta tämä asia ansaitsisi laajempaa keskustelua, että kuka omaa sellaisia kykyjä ja lahjoja, että hän pystyy arvioimaan, kenen vakaumus on minkäkinlainen, kuinka syvä se on ja milloin se on syntynyt ja niin edelleen, jotta voidaan sitten sen pohjalta päätellä, onko hän tosissaan vai ei.

Muistan, kun aikanaan itse pyrin siviilipalveluun. Seisoin 17-vuotiaana nuorena poikana kolmen sotilasherran edessä ja hyvä etten alleni laskenut, kun katselin niitä herroja ja he tiukkasivat minulta, että millainen on nuoren miehen vakaumus. Onneksi tämä käytäntö sittemmin poistui, kun Suomi sai siitä nuhteita ihmisoikeustuomioistuimelta, ja käytäntö muuttui sitten inhimilliseksi ja ihmisen ihmisarvoa kunnioittavaksi.

Kansainvälisesti Jehovan todistajien tilanne on sellainen, että heillä ei ole mitään yhteistä doktriinia siitä, miten asepalveluun tulee suhtautua, vaan se vaihtelee eri maittain. Siinä mielessä tämä esitys, joka nyt, arvoisa puolustusministeri, on käsillä, ei millään tavalla loukkaa Jehovan todistajien uskonnollisia käsityksiä.

Kannatan tätä esitystä ja toivon, että valiokunnassa siitä syntyy hyviä keskusteluja ja saamme siitä aikaan mietinnön, joka myös toisi lisäarvoa sitten suomalaiseen maanpuolustuskeskusteluun. Maan puolustamisen ei aina tarvitse tarkoittaa aseellista puolustusta.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

15.49 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Ihan ensimmäiseksi edustaja Laukkasen hyvän puheenvuoron loppuosasta herkistyneenä sanon sen, että arvostan myös ministerin puheenvuoroa, että siviilipalvelusta pitää kehittää, ja se on kehittynyt ajassa, enää ei tarvitse nuoren varusmiehen laskea alleen upseerien kysyessä vakaumuksesta. Se on oikeusvaltion ja demokratian ja myös maanpuolustustahdon kannalta äärimmäisen tärkeä asia, että koetaan, että maanpuolustus on yhteinen asia ja jokainen meistä voi antaa siihen työhön oman henkilökohtaisen panoksen oman henkilökohtaisen vakaumuksen kautta.

Arvostan tosiaan sitä, että ministeri sanoi myös tästä siviilipalveluksen kehittämisestä samaan suuntaan, ja oikeastaan samassa yhteydessä mielelläni kysyisinkin — vaikka vaalit nyt täällä Suomessakin lähestyvät kovaa vauhtia — voisimmeko hakea tällaista parlamentaarista näkyä, en tarkoita nyt mitään työryhmää tai muuta jäykkää järjestelmää, mutta jotain sellaista näkyä siitä, millä tavalla siviilipalvelusta voitaisiin tulevina vuosina kehittää, mihin suuntaan, millä tavalla. Tätäkin kautta voisimme kehittää maanpuolustustahtoa tämän maanpuolustusvelvollisuuden ja koko kansan tuen saamiseksi niin, että siviilipalvelua ei enää tässä tasavallassa kukaan kokisi rangaistukseksi vaan yhdeksi muodoksi hoitaa velvollisuuttaan.

Samassa yhteydessä vielä kysyn ministeriltä tästä eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnosta: Sanoin virheellisesti, että tämä asiantila olisi ollut yli 20 vuotta. Se on ollut yli 30 vuotta, niin kuin tässä tuli jo esiin, 80-luvun puolelta. Oikeusasiamies kiinnittää huomiota kahteen asiaan. Toinen on tämä perustuslakivaliokunnan kuuleminen asian käsittelyn yhteydessä ja toinen tähän lakiin liittyvä siirtymäaika, jota oikeusasiamies näkemyksensä mukaan pitää liian lyhyenä. Pitäisikö, ministeri, siirtymäaikaa lisätä ja pitäisikö nyt myös perustuslakivaliokunnalta pyytää lausunto tähän asiaan?

15.52 Mikko Savola kesk: Arvoisa rouva puhemies! Laki Jehovan todistajien vapautuksesta annetun lain kumoamisesta on käsiteltyssä, ja tässä on tietysti jo käyty hyvää keskustelua viimeisen 45 minuutin aikana. Yhtenäinen näkemys meillä näyttää olevan siitä, että tämä 80-luvulla säädetty laki, jossa määrät eivät nykyään enää ole suuret, on hyvin perusteltua nyt kumota. Ja enemmän kuin näistä määristä on kyse periaatteesta. On kyse siitä, että olemme tasavertaisessa asemassa tässä yhteiskunnassa eikä millään uskontoryhmällä ole erivapautta niitten velvollisuuksien suhteen, mitä yhteiskuntaa kohtaan meillä on.

Meidän puolustusjärjestelmämme perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja reserviläisiin pohjautuviin sodanajan joukkoihin. Itse asiassa noin 96 prosenttia meidän sodanajan vahvuudestamme on reserviläisiä, ja tämä on meillä kyllä erittäin suuri vahvuus, mikä meillä kansalliseen puolustukseen tulee. On vaarallisia esimerkkejä hyvin läheltäkin. Esimerkiksi Ruotsissa vuonna 2009 luovuttiin yleisestä asevelvollisuudesta, ja siellä on asiaa kaduttu: enää ei pystytty saamaan kokoon sitä määrää asevelvollisia, mikä tarve olisi, ja kun on koetettu palauttaa asevelvollisuutta, niin rekrytointimäärät ovat olleet hyvin pieniä. Jos tämä kerran pääsisi notkahtamaan, niin sitä ei helposti, jos koskaan, takaisin saisi.

Asevelvollisuuden meillä suorittaa yli 20 000 suomalaista. Sitä suoritetaan eripituisissa ajanjaksoissa tehtävänkuvasta riippuen. 165 vuorokautta on lyhin aika, ja 255 vuorokautta ja 347 vuorokautta ovat nämä muut ajanjaksot plus sitten vielä reserviin sijoitus ja mahdolliset kertausharjoitukset. Eli kaiken kaikkiaan asevelvollisuus, kun se kestää meillä aina sinne 60 vuoden ikään, voi tuoda hyvinkin paljon velvollisuuksia mukanaan, ja sen vuoksi tavallaan vieroksun sitä ajattelua, että siviilipalveluksen kestoä lähdetäisiin siitä syystä lyhentämään, että se koettaisiin jollakin lailla rangaistuksenomaisena. Kyllähän tässä tasa-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

vertaisuutta on haettu eri tapoja peilaten, esimerkiksi fyysisyyteen, kuormittavuuteen, vaativuuteen ja siihen, että ylipäättään huolehditaan siitä aseellisesta ja sotilaallisesta puolustuksesta verrattuna siihen, että tehdään se kansalaisvelvollisuus siviilipalveluksen kautta.

Mutta siihen olisin kyllä hyvinkin valmis, että tätä kokonaisturvallisuusajattelua lähdettäisiin kehittämään myös siviilipalveluksen osalta. Varmasti meillä tulee olemaan keskustelussa moneen kertaan se, että kokonaisturvallisuuskoulutusta lähdettäisiin Suomessa enemmänkin miettimään. Mutta siinä pitää olla kyllä mielestäni hyvin tarkkana, ettei se murennalla meillä nimenomaan näitä sotilaallisia taitoja ja murennalla sitä asevelvollisuutta, mikä meillä tällä hetkellä on.

Haluaisin nostaa esiin tähän vielä vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkityksen. Kun on saanut vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnan puheenjohtajana olla nyt tämän vaalikauden ja olemme käyneet tutustumassa erilaisiin harjoituksiin, niin olen hyvin vaikuttunut näistä Naisten Valmiusliiton harjoituksista, mitä järjestetään. Siellä annetaan nimenomaan näitä kansalaisen perustaitoja naisille. Naiset itse kouluttavat siellä ja oppivat. Ne ovat hyvin suosittuja kursseja, ja ne menevät aina jo ensimmäisten tuntien aikana täyteen. Itse asiassa jos sinne resursseja lisättäisiin, niin vielä paljon enemmän naisia pääsisi näille Naisten Valmiusliiton kursseille osallistumaan.

Tämä on se, mitä tarvitaan, ja tätä meidän vapaaehtoista maanpuolustuksen kenttää meidän pitäisi pystyä hyödyntämään tässä maassa vielä paljon enemmän. Reserviläisliiton, Reserviupseeriliiton, Maanpuolustuskiltojen liiton ja sitten tietysti koulutusjärjestönä MPK:n toimintaa pitäisi kehittää. Olen hyvin tyytyväinen kyllä siihen, että ministeri on ottanut nämä vakavasti ja maanpuolustuskoulutusta ja MPK:n roolia tullaan kehittämään jatkossa huomattavasti lisää ja myöskin velvollisuuksia ja oikeuksia annetaan sinne MPK:n puolelle lisää.

Rouva puhemies! Tähän loppuun vielä tästä tasavertaisuudesta. Totaalikieltäytyminen ei ole minun mielestäni mikään vaihtoehto, ja siitä kuuluukin tulla asianmukainen rangaistus, jos ei mitään velvollisuutta yhteiskuntaa kohtaan halua tehdä. Ja kuten jo debatissa sainoin, tasavallan presidentti on hyvä esimerkki siitä, että hän ei ole yhtään armahdusta totaali-kieltäytyjille antanut ollessaan virassa, ja tämä on linja, mistä tuleekin pitää kiinni.

Puhemies Paula Risikko: Koska suunnitelma oli, että 16.15 tämä osuus loppuu, niin otetaan kaksi puheenvuoroa, Maijala ja Elo, ja sen jälkeen kaksi minuuttia ministerille. Sen jälkeen siirrytään sitten seuraavaan asiaan.

15.58 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Suomessa meillä on perustuslain takaama uskonnonvapaus. Erilaisissa yhteyksissä tässä yhteiskunnassa ja myös täällä eduskunnassa on käyty väantöä, millaisista asioista voidaan sallia ihmisen omantunnonvapaus. On kuitenkin selvää, että on tiettyjä yhteiskunnallisia velvoitteita, jotka koskevat kaikkia suomalaisia. Esimerkiksi jokaisella rahaa tienaaavalla on velvollisuus maksaa veroja. Tästä ei voi vapautua, vaikka kokisi sen toimivan omaa vakaumustaan vastaan. Perustuslain mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Jotkut puhuvat niin sanotusta totaali-kieltäytymisestä ihmisoikeutena. Minulle ja luullakseni kaikille äänestäjilleni se on käpykaartilaisuutta, maanpetturuutta.

Hallituksen esityksessä mainitut rangaistusseuraamukset totaali-kieltäytymisestä tuleekin säilyttää. Hyvä. Suomen maanpuolustus perustuu ennen kaikkea korkeaan maanpuo-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

lustustahtoon ja yleiseen asevelvollisuuteen. Meillä on mahdollisuus suorittaa myös siviilipalvelus, jos aatteellisista tai muista syistä ei katso voivansa suoriutua asepalveluksesta. Tämä on siis vaihtoehto myös jehovalaisille, jotka eivät halua osallistua asepalvelukseen. Tietysti on tässäkin hyvä muistuttaa, että maanpuolustuksemme romahtaisi, jos kaikki Suomen nuoret miehet valitsisivat siviilipalveluksen. Siksi onkin hyvä, että valtaosa heistä suorittaa asepalveluksen ja näin vahvistaa armeijamme ja maanpuolustuksemme uskottavuutta.

Asevelvollisuus koskee pakollisena yksinomaan miehiä, mutta myös monet naiset ovat käyneet asepalveluksen tai ovat muulla tavalla mukana vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä. Olisinhan minäkin sen saattanut käydä, jos olisin aikoinaan kerjennyt, mutta minä kerkesin vanheta, ennen kuin se tuli. Näitä toimintamuotoja tulee edelleen kehittää. Meillä on jo Lotta Svärd -järjestön historian kautta vahvat juuret naisten osallistumisesta maanpuolustukseen.

Suomessa on runsaasti erilaisia uskontokuntia, ja maamme perinteiset kristilliset kansankirkot sen enempää kuin muutkaan kristilliset yhteisöt eivät ole vaatineet itselleen erioikeuksia asepalveluksen suhteen. Sen sijaan moni heistä, tuntemistanikin, on suorittanut siviilipalveluksen tai aseettoman palveluksen. Jehovan todistajien erioikeudelle tässä asiassa ei löydy minkäänlaisia kestäviä perusteluita, etenkin kun maanpuolustus merkitsee nykyään paljon muutakin kuin taistelua rintamalla ja on nähtävä mitä moninaisimpiin yhteiskuntaamme koskeviin uhkiin varautumisena.

Arvoisa puhemies! Joka haluaa asua tässä maassa ja nauttia niistä eduista ja palveluista, joita tämä kansakunta hänelle tarjoaa, on myös velvollinen osallistumaan maansa puolustamiseen, joten kannatan tätä esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkari: Arvoiset edustajat, myönnän vielä puheenvuoron edustaja Elolle ja sen jälkeen ministerille 2 minuuttia.

16.01 Simon Elo sin: Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on tosiaan kyse vuonna 1987 — vuosi minun syntymäni jälkeen — voimaan tulleen poikkeuslain kumoamisesityksestä. Kysymys tässä kumoamisesityksessä on perustuslaissa säädetyn yhdenvertaisuuden vaatimuksen noudattamisesta.

Perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen valossa on erittäin perusteltua, että ketään — ketään — ei aseteta eriarvoiseen asemaan vakaumuksesta riippuen. Tästä johtuen on luonnollisesti perusteltua, että ministeri Niinistö on ryhtynyt toimenpiteisiin Suomen yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan puolustusratkaisun turvaamiseksi tilanteessa, jossa on aiempaa epävarmempaa, että totaalikieltäytymisestä aiheutuu seuraamus. Tämä hovioikeuden päätöshän ei ole vielä lainvoimainen, sillä syyttäjä on hakenut asiassa valituslupaa korkeimmalta oikeudelta, eli jää vielä nähtäväksi sitten, miten lainvoimaisessa päätöksessä asia nähdään. Aseistakieltäytymisoikeushan sinänsä Suomessa taataan mahdollisuudella hakeutua siviilipalvelukseen, eikä tämä esitys sitä mahdollisuutta muuta.

Lausuntokierroksella esitys sai laajaa tukea myös oppositiolta. Kuitenkin on huomattava, että vihreät lausuvat: ”Ongelma ei ole niinkään Jehovan todistajien positiivinen erityiskohtelu vaan se, että muita pasifistisia vakaumuksia ei kohdella lainsäädännössä samalla tavalla. Vihreät lähtee siitä, että omantunnon syistä aseista kieltäytyvää ei tule rangaista. Sen sijaan, että poistettaisiin erivapaus Jehovan todistajilta, epäkohta tulisikin korjata siten, että myös muiden vastaavan syvyysluokan vakaumusten edustajat voitaisiin vapauttaa

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

varusmies- ja siviilipalveluksesta. Vapautusta hakiessaan hakijan tulisi pystyä perustelemaan vakaumuksensa.” Vihreiden ehdotus kyllä, täytyy sanoa, vaarantaisi Suomen yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan puolustusjärjestelmän.

Arvoisa puhemies! Täytyy myös sanoa, että on hyvin vaikea nähdä sellaista tilannetta, missä tällainen vihreiden esittämä vakaumuksen arviointi- ja tutkintajärjestelmä, jossa mahdollistettaisiin vapautus myös muille kuin Jehovan todistajille, voisi toimia. Se olisi käytännössä mahdotonta toteuttaa ja itse asiassa perustuslain kannalta jopa ongelmallisempi kuin nykyinen tilanne, missä olemme. Yksilön vakaumuksen vahvuuden ja aitouden tutkimukseen liittyisi monenlaisia ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauden kunnioittamisen ongelmia, niin kuin täällä edustaja Laukkanen muun muassa puheenvuorossaan toi esiin. Olisi erittäin ongelmallista ja nyky-yhteiskunnalle suorastaan vierasta, että viranomaisen tai tuomioistuimen päätöksellä määriteltäisiin yksilön uskonnollisen tai muun vakaumuksen sisältö, aitous ja vahvuus. Ei ole olemassa myöskään mitään hyväksyttäviä tai syrjimättömiä perusteita, joilla vapautetut voitaisiin erotella niistä, jotka vapautusta eivät saisi. Vakaumuksen tutkintajärjestelmä onkin siviilipalvelukseen hakeutumisen osalta mahdollista ottaa käyttöön vain poikkeusoloissa. Poikkeusololainsäädäntö on kuitenkin nimensä mukaisesti tarkoitettu poikkeuksellisiin oloihin, eivätkä samat menettelyt olisi hyväksyttäviä normaalioloissa, missä onneksi tasavaltamme tälläkin hetkellä elää.

Myös muut mahdolliset ratkaisuvaihtoehdot vapautuslain ongelmiin liittyen olisivat käytännössä mahdottomia. Ainoa toinen vaihtoehto olisi täysin vapaaehtoinen asepalvelus. Se romuttaisi aivan varmasti yleisen asevelvollisuuden. Velvollisuus ei tosiasiallisesti ole velvollisuus, jos sen rikkomisesta ei seuraa mitään. Niin kuin ministeri Niinistö aikaisemmin aivan oikein sanoi, ”mielipidevanki” on yhden kansainvälisen järjestön, Amnesty Internationalin, käyttämä termi. Mikään virallinen taho, kuten YK tai Euroopan neuvosto, ei pidä suomalaisia totaalikieltäytyjiä mielipidevankeina, sillä heille nimenomaan on tarjottu mahdollisuus aseistakieltäytymiseen eli siviilipalvelukseen, josta he ovat sitten kieltäytyneet, millä lain mukaan on sitten rangaistuksensa.

Tässä myös edustaja Laukkanen nosti aivan oikein esiin kristittyjen vakaumuksen. On aivan oikein, että on paljon kristittyjä, jotka esimerkiksi kymmeneen käskyyn viitaten — älä tapa — kokevat, että he eivät voi suorittaa aseellista palvelusta. Se on aivan ymmärrettävä vakaumus. On ollut erittäin kestävä tilanne, missä me nyt elämme, että esimerkiksi tämä ihmisryhmä on eriarvoisessa asemassa suhteessa Jehovan todistajiin, jotka vakaumuksensa perusteella kokevat samoin.

Maan puolustaminen jo perustuslainkin lähtökohdista ei minustakaan voi aina tarkoittaa pelkästään aseellista puolustamista, ja siksi toivon, että siviilipalvelusta kehitetään seuraavan hallituksen toimesta kokonaisturvallisuutta huomioivampaan suuntaan ja että myös Puolustusvoimat entistä vahvemmin niille asevelvollisille, joille se aseellinen palvelus ei tule kysymykseen vakaumuksellisin perustein, tarjoaisi aseetonta varusmiespalvelusta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä ministeri, 2 minuuttia haluamaltaan paikalta.

16.06 Puolustusministeri Jussi Niinistö: Arvoisa puhemies! Lyhyesti muutama kommentti. Edelleen kiitos kaikille tuesta lakiesitykselle yli hallitus—oppositio-rajojen.

Edustaja Laiho aloitti: siviilipalvelus voisi tosiaan tukea yhteiskunnan varautumista, mutta se vaatisi sen merkittävää kehittämistä. Edustaja Räsäselle ja Laukkaselle, ja ylipää-

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

tään KD:lle, haluan lausua kiitokseni tuesta yleiselle asevelvollisuudelle ja riittävän sodanajan joukon muodostamisen tarpeen ymmärtämiselle. Jehovan todistajat ovat kansainvälisesti tosiaankin osallistuneet siviilipalvelukseen, muistaakseni esimerkiksi Itävallassa, jossa on koko lailla Suomen kaltainen asevelvollisuusjärjestelmä.

Edustaja Laukkanen puhui myös vakaumuksesta. Henkilökohtaisesti arvostan myös niitä varusmiehiä, niitä harvoja varusmiehiä, jotka vuosittain suorittavat aseettomana varusmiespalveluksen. Se vaatii jo kanttia, eli ei unohdeta tätä aseettoman palveluksenkaan mahdollisuutta, kun puhutaan asevelvollisuudesta. [Antero Laukkanen: Hyvä, oikein hyvä!] Siviilipalvelus ei perustu tutkittuun vakaumukseen, vaan se perustuu omaan ilmoitukseen siitä, että haluaa suorittaa siviilipalveluksen. Suomessa vakaumus tutkitaan korkeintaan sodan aikana, mutta se on jo toinen asia se.

Edustaja Kari kysyi siviilipalveluksen kehittämisestä, joka kuitenkin lähtökohtaisesti on ministeri Lindströmin hallinnonalaa, joten olen hänen kanssaan asiasta keskustellut, mutta pallo on ministeri Jarpalla.

Siirtymääjankohdasta on varmasti hyvä keskustella valiokunnassa. En pitäisi henkilökohtaisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoa tässä yhteydessä välttämättömänä mutta totta kai luotan eduskunnan osaamiseen.

Edustaja Savolalle kiitos tuesta yleiselle asevelvollisuudelle, täysin oikea analyysi mielestäni. Jos asevelvollisuuden velvoittavuudesta lipsutaan, on takaisinpaluu käytännössä hyvin vaikeaa. Olen saanut seurata viime aikoina Ruotsin kipuilua tässä asiassa. Ja samaa mieltä olen siitä, että naisille pitäisi lisätä näitä mahdollisuuksia osallistua maanpuolustus- ja kokonaisturvallisuustehtäviin, mutta toki siihen on silloin myös saatava lisää resursseja. [Puhemies koputtaa]

Lopuksi vielä edustaja Maijalalle ja edustaja Elolle: Samaa mieltä, että velvollisuus ei ole tosiasiallisesti velvollisuus, jos sen rikkomisesta ei seuraa mitään. Samalla kuitenkin maanpuolustustahtoa on vaalittava ja tuettava myönteisessä hengessä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 16.09.

Keskustelua jatkettiin kello 16.51.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn 4. asiakohdan käsittelyä.

16.51 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Täysistunnossa on jo ehditty käydä hyvää ja perusteltua keskustelua maanpuolustuksesta ja asevelvollisuuden eri muodoista. Haluan tuoda tässä yhteydessä myös oman näkemykseni lyhyesti esille aiheeseen liittyen.

Kuten on todettu, Suomen puolustuksen kulmakivenä on yleinen asevelvollisuus, se on ollut sitä historiallisesti, ja sen tulee olla sitä jatkossakin. Erilaisten mittausten mukaan maanpuolustushenki on valitettavasti heikentynyt viime vuosina, ja maanpuolustukseen ja

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

sen erilaisiin muotoihin tuleekin kiinnittää jatkossa erityistä huomiota. Uhat ovat monimuotoistuneet, eikä maailma ole missään nimessä muuttunut turvalliseksi lintukodoksi, ja tämä koskee myös Suomea.

Arvoisa puhemies! Maanpuolustustahtoa vahvistettaessa olennaista huomiota on kiinnitettävä lainsäädännön tasa-arvoisuuteen, yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen. Sitä tämä lakiesitys mielestäni toteuttaa ja edistää. Esityksen myötä lainsäädäntöä tuodaan nykyajan vaatimusten tasolle siltä osin, että myös Jehovan todistajat tuodaan samalle viivalle muiden ryhmien kanssa, mitä tulee asevelvollisuuden suorittamiseen.

Jehovan todistajien asevelvollisuudesta vuosikausien ajan käydyin julkisen keskustelun johtopäätösten tuominen lainsäädäntöön onkin myönteistä, ja mielestäni sitä kautta voidaan myös omalta osaltaan korostaa yleistä maanpuolustustahtoa nimenomaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoisuuden lisääntymisen myötä. Se ei myöskään ole millään muotoa ristiriidassa sen asian kanssa, että jokaisen kansalaisen uskonnollinen tai aatteellinen vakaumus tulee ottaa ja otetaankin vakavasti palvelusmuotoa määriteltäessä.

Aseettomassa tai siviilipalveluksessa vuosien myötä tapahtuneen kehityksen pitäisikin mahdollistaa kaikkien osallistuminen omasta vakaumuksesta riippumatta, vaikka asepalveluksen tuleekin ehdottomasti säilyä myös tulevaisuudessa ylivoimaisesti tärkeimpänä vaihtoehtona.

16.54 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuus tietysti lähtee meillä aina ihan perustuslaista saakka. On hyvä kannattaa aihetta, mistä nyt puhumme, ihan samalla tavalla äskeisen puhujan kanssa ja tukea sitä esitystä, mikä tässä nyt on pöydällä. Haluaisin kuitenkin muistuttaa tässä samalla siitä tosiasiasta, että kun me puhumme Puolustusvoimista ja kaiken kaikkiaan puolustuskyvystä, niin tänä syksynä on myös erittäin ajankohtainen keskustelu, joka liittyy liikuntapoliittiseen selontekoon, joka tulee eduskuntaan, siitä, missä kunnossa meidän asevelvolliset ovat. Kun me katsomme näitä tilastoja, mitkä nyt ovat tulleet, viime vuosilta liittyen meidän Puolustusvoimien ja varusmiesten fyysiseen kuntoon, niin on aivan selvää, että tulokset ovat käytännössä romahtaneet niistä ajoista, kun meillä varusmiehet vielä olivat kokonaisvaltaisesti hyvässä kunnossa. Eli meillä on edelleen todella hyväkuntoisia, mutta samalla meillä on myös entistä huonokuntoisempia, mikä tarkoittaa sitä, että se keskiarvo ja se, millä sitten se itse varsinainen työ tehdään mahdollisissa kriisitilanteissa, on erittäin kovien haasteiden alla.

Arvoisa puhemies! Tästä keskustelusta tietysti seuraa se, että tämä asia tulee meille vielä perustuslakivaliokuntaan, ja me varmasti teemme siellä huolellista työtä ja arvioimme sen, niin kuin kaikki muutkin esitykset, Suomen perustuslain kannalta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 145/2018 vp

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eliikka 6. asiakohtaan.

Keskustelu

16.10 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on hyvin mieluista tehtävä saada esitellä uusi laki. Siinä ehdotetaan säädettäväksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta uusi laki, jossa on säädökset korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä, tuottamisesta ja rahoituksesta. Tämän esityksen tavoitteena on turvata korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti, parantaa palveluiden laatua ja saataavuutta. Avainsanana on opiskelijoiden välinen yhdenvertaisuus korkeakoulujärjestelmässämme.

Opiskeluterveydenhuollossa kiinnitetään huomiota erityisesti opiskelukykyyn vaikuttaviin tekijöihin, erityisesti nuorten aikuisten elämäntilanteeseen liittyviin erityiskysymyksiin mutta myös opiskeluihin liittyen voimavaroihin, terveyteen, opiskelutaitoihin, opiskeluympäristöön ja -yhteisöön.

Opiskeluterveydenhuollon erityisluonteen vuoksi on tärkeää, että korkeakouluopiskelijoiden palvelut toteutetaan terveydenhuollon osalta valtakunnallisesti yhdenmukaisesti. Palvelujen laatu turvataan sillä, että henkilökunta näissä tehtävissä on erikoistunut nimenomaan opiskelijoiden elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviin aiheisiin.

Tällä esityksellä ja näillä periaatteilla luodaan yhdenvertaiset palvelut kaikille korkeakouluopiskelijoille ja kavennetaan hyvinvointi- ja terveyseroja ennen kaikkea nyt yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden kesken, voidaan kai yhdessä todeta, jo vuosien valmistelun, asiaan liittyneen poliittisen keskustelun ja laajan edunvalvonnan hyvän yhteistyön seurauksena. Tässä yhteydessä haluan lausua erityisen lämpimät kiitokset suomalaiselle opiskelijajärjestökentälle ja YTHS:n säätiöpohjaiselle toiminnalle ja sen luottamushenkilöille siitä arvokkaasta yhteistyöstä ja tämän asian aktiivisesta esillä pitämisestä, joka varmasti osaltaan oli vaikuttamassa siihen, että opiskeluterveydenhuollon erityisosaaminen haluttiin tämän ison sote-uudistuksen kyljessä tunnistaa tietynlaisena erityiskysymyksenä, etenkin kun sen oikeutus erillisratkaisuna perustuu nyt vihdoinkin opiskelijoiden saattamiseen samalle viivalle korkeakoulutasolla.

Arvoisa puhemies! Korkeakouluopiskelijat voisivat jatkossakin käyttää muiden asukkaiden tavoin maakunnan yleisiä terveyspalveluja. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapaus ja sen lainsäädäntö ei koske opiskeluterveydenhuoltoa, mutta silloin kun opiskelija käyttää maakunnan yleisiä sosiaali- ja terveyspalveluja, valinnanvapautta voi tietysti käyttää samalla tavalla kuin muutkin maakunnan asukkaat.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Tämän muutoksen on tarkoitus toteutua samalla aikataululla kuin muu maakunta—sote-uudistus nyt uutena vuosilukuna vuoden 2021 alusta. Toisen asteen oppilaat lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa saavat opiskeluterveydenhuollon palvelut oman maakuntansa järjestäminä.

Arvoisa puhemies! Ammattikorkeakouluopiskelijat tulisivat YTHS:n tuottaman opiskeluterveydenhuollon piiriin tämän lakiesityksen myötä, kuten aiemmin totesin. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että YTHS:n palvelujen piirissä olevien opiskelijoiden määrä yli kaksinkertaistuu. Tämä merkitsee tietysti myös huomattavaa toiminnan laajentamisen tarvetta YTHS:n näkökulmasta, muun muassa toimitiloja ja henkilöstöä tarvitaan tietysti lisää. Toiminta laajenee nyt myös maantieteellisesti paikkakunnille, missä se ei toistaiseksi ole ollut, ja tätä varten kaikkineen toiminnan laajentumiseen on valtion talousarviossa varattu määrärahaa.

Opiskeluterveydenhuollon palvelujen sisältö määriteltäisiin edelleenkin terveydenhuollolaissa, ja se olisi sama kaikille opiskelijoille. Tämä lainsäädäntö säätää nyt ikään kuin järjestelmästä, ei niinkään palvelujen sisällöstä. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisuuden, turvallisuuden ja koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta, ei siis vain yksilötason vaan myös suomalaisen opiskelijayhteisön huomioiminen.

Opiskeluterveydenhuolto sisältää jatkossakin jokaisen opiskelijan kannalta perusterveydenhuollon terveyden ja sairaanhoidon palvelut. Lisäksi siihen kuuluu opiskelijan erityisen tuen tai tutkimuksen tarpeen varhainen tunnistaminen, tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai jatkohoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto. Erityisesti painotan YTHS-erillisratkaisun merkitystä ja toisaalta sen laajentamisen merkitystä mielenterveyskysymyksissä, jotka selvästi korostuvat — paikoin huolestuttavallakin tavalla — nimenomaan opiskelijaväestön keskuudessa.

Arvoisa puhemies! Järjestelmätason huomio vielä tämän lainsäädännön sisältä. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitos vastaisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti, ei siis tulevat maakunnat vaan Kela. Se olisi uusi tehtävä Kelalle, joka järjestämisvastuullisena tahona huolehtisi korkeakouluopiskelijoiden palveluiden riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta valtakunnallisesti. Lisäksi Kelan tehtäväksi jää seurata ja arvioida palvelun laatua, vaikuttavuutta, kustannuksia, tuottavuutta ja myös taloudellisuutta.

YTHS toimisi puolestaan opiskelijoiden terveydenhuollon palveluiden valtakunnallisena tuottajana. YTHS vastaisi palveluiden tuottajana toimivuudesta, resursoinnista, kehittämisestä, ammattihenkilöstön riittävyydestä, osaamisesta, palvelujen saatavuudesta, saavutettavuudesta, ammattimaisesta johtamisesta ja omavalvonnasta. Tässäkin siirrymme siis järjestäjä—tuottaja-pohjaiseen sote-rakenteeseen.

Rahoituksen osalta oleellista on todeta, että kustannuksista vastaisivat valtio ja opiskelijat. Valtion osuus olisi 77 prosenttia ja opiskelijoiden 23 prosenttia, ja tämä suhdeluku vastaa nykyistä opiskelijoiden maksuosuutta. Opiskelijoiden rahoitusosuus katettaisiin kaikilta korkeakouluopiskelijoilta perittävällä pakollisella terveydenhoitomaksulla. Se määriteltäisiin vuosittain asetuksella siten, että se vastaisi kustannuksista tuota 23:a prosenttia. Nykyisen arvion mukaan opiskelijan kukkarossa tämä tuntuisi noin 77 eurolla vuodessa vuonna 2021, ja se perittäisiin kahdessa erässä. Oleellista on, että tämän lisäksi opiskelijoilta ei perittäisi käyntimaksuja YTHS:n palveluiden käytöstä.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Valtion rahoitus toimintaan ohjattaisiin valtion talousarvion kautta Kelalle, ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävien kustannusten määrä tarkistettaisiin vuosittain valtion talousarvion yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Koen, että tällä esityksellä turvataan kaikille korkeakouluopiskelijoille valtakunnallisesti yhtenäisesti järjestetyt ja tuotetut palvelut, ja rinnastamme korkeakoulut yhtä arvokkaiksi myös siltä osin, että kummankin järjestelmän opiskelija on samanlaisten palveluiden ja niiden saatavuuden ja vaikuttavuuden piirissä. Tarjoamme tällä ratkaisulla siis yhdenvertaisuutta. Opiskelijoiden opiskelukykyä tuetaan hallituksen mielestä parhaiten tuottamalla palvelut opiskeluterveydenhuoltoon erikoistuneen järjestelmän ja henkilöstön avulla.

Tämän uudistuksen yhteydessä harva on tullut kritisoimaan nykyistä YTHS:n toimintaa. Päinvastoin, yleinen laaja poliittinen tahto on liittynyt sen toiminnan yhdenvertaisuuteen myös AMK-opiskelijoiden osalta. Uskomme ja arvioimme, että tällä uudistuksella on myönteisiä vaikutuksia erityisesti juuri nyt ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukyvyn vahvistamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

16.18 Pekka Puska kesk: Arvoisa puhemies! Tämä on iloinen asia ja iloinen päivä, kiitokset hallitukselle ja kiitokset ministerille. Vuosien sote-väännön jälkeen YTHS:n asema on nyt turvattu ja myöskin saatu ammattikorkeakoulujen opiskelijat YTHS:n piiriin. Tässä sote-väännön ajanahan on jatkuvasti ollut huolta ja epäilyä siitä, mikä YTHS:n kohtalo tulee olemaan.

YTHS:llähän on pitkä historia. Se on käsittääkseni perustettu jo ennen sotia erityisesti opiskelijoiden keuhkokuvausten järjestämiseksi tuberkuloosin, silloisen kansantaudin, torjunnassa. Kuten ministeri sanoi, yleisesti tunnustetaan, että YTHS on erittäin hyvin toimiva järjestelmä, joka nauttii yliopisto-opiskelijoiden tukea ja jota opiskelijajärjestöt ovat vuosikausia voimakkaasti puolustaneet.

Tämän sote-keskustelun aikaan on hyvä todeta, kuinka YTHS on erittäin kokonaisvaltainen järjestelmä, niin kuin ainakin tuolla USA:ssa puhutaan, health maintenance -järjestelmä, jossa on nykyaikaista terveyskasvatusta, ehkäiseviä palveluja ja toimiva perusterveydenhuolto. YTHS:n piirissä hyödynnetään myös tehokkaasti nykyaikaista digitaalista teknologiaa. YTHS on myös hyvin kustannustehokas järjestelmä, jonka kustannuksiin siis myös opiskelijat osallistuvat. Myös yhteiskunnan kannalta on merkittävää ja tärkeää, että opiskelijoiden hyvinvointiin panostetaan ja että terveydenhuolto on kunnossa. Vielä tätä sote-keskustelua ajatellen voidaan todeta, että YTHS muodostaa itse asiassa monella tavalla maakunnille esikuvan hyvästä, terveyttä edistävästä perusterveydenhuollon järjestelmästä.

Tässä lakiesityksessä, kuten ministeri totesi, on tietysti myöskin erittäin ilahduttavaa, että vuosien toiveiden jälkeen myös ammattikorkeakoulujen opiskelijat on saatu YTHS:n piiriin. Tämä saattaa kaikki korkeakouluopiskelijat yhtenäisen palvelujärjestelmän piiriin. Näin ollen tämä uudistus ja YTHS:n laajennus eivät tietenkään tapahdu ilman lisähaasteita, ilman taloudellisia lisäkustannuksia, ja on hienoa, että tähän tärkeään uudistukseen on nyt löytynyt tarvittavat varat.

YTHS:n aseman turvaamisessa, kuten ministeri kertoi, on siis päädytty ratkaisuun, että Kela toimii korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestäjänä,

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

mikä on eräällä tavalla Kelalle uudentyyppinen tehtävä. Sitten, kun ministeri aikanaan vastaa, olisi kiinnostavaa kuulla vielä arvioita siitä, mitä tämä merkitsee Kelan toiminnan kannalta. Varmaan myöskin opiskelijapiireissä halutaan selvyyttä siitä, onko odotettavissa, että opiskelijoiden maksut eivät nykyisestäään ainakaan olennaisesti nousisi, ja kiinnostavaa on myöskin se tekniikka, tuleeko opiskelijoiden maksun kerääminen, siis tämä terveydenhoitomaksutapahtuma, niin kuin nykyään ylioppilaskuntien toimesta vai ihan erillisillä maksuilla.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on siis toivottavaa ja luulisin, että tämän hyvän uudistuksen käsittely sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sujuu joutuisasti ja että laki saadaan esityksen mukaan sitten aikanaan voimaan.

16.22 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tämä lakiesitys on jälleen kerran osoitus siitä, että tämä hallitus tekee — aikaisemmat hallitukset ovat puhuneet. Jo silloin, kun ammattikorkeakouluverkostoinstituutio luotiin, esitettiin vaatimuksia, että kaikki korkeakouluopiskelijat pitää saada terveydenhuollon osalta samalle viivalle. Pitkään perusteltiin, että ei tällaisista uudistuksista voida toteuttaa, sillä ammattikorkeakouluopiskelijat harjoittelevat eri paikkakunnilla, ja että käytännön toteuttaminen olisi mahdotonta. On myös viisasta, että on ymmärretty realiteetti, että sosiaali- ja terveysuudistuksen, sote-uudistuksen, aikana YTHS-järjestelmä säilyy, sillä miksi korjata sellaista, mikä ei ole rikki.

Ja edustaja Puskalle: Minä myös muistan opintokirjastani, että siellä oli lopussa vielä ne tuberkuloosirokotukset ja keuhkot. [Puhemies koputtaa] Ne ovat vanhaa jäännettä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, olen tässä nyt alka-jaisiksi merkinnyt vastauspuheenvuorot edustajille Kari, Räsänen, Mäkelä, Essayah, Wal-linheimo, ja sitten jatketaan, kun siihen asti on päästy.

16.23 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä silloin täytyy kiittää, kun on kiittämisen paikka, ja tässä on kyllä nyt kiittämisen paikka ministerille. On todella hienoa, että tämä opiskelijoitten terveydenhuollon erilliskysymys on nyt vihdo-in hoitumassa kuntoon. Tämä on ehdottomasti hyvä uudistus, jota opiskelijaliike on pitkään ajanut ja jota on pitkään toivottu, ja hienoa, että se on vihdo-in täällä. Tämä lisää korkea-kouluopiskelijoitten yhdenvertaisuutta ja huomioi ne matalan kynnyksen palvelut ja niit-ten tärkeyden, erityisesti tuolla mielenterveyspuolella, jossa ne ovat opiskelijoille tänä päi-vänä todella todella tärkeitä. Ja erityisesti myös kiitos tästä käyntimaksujen poistumisesta, joka madaltaa kynnystä hakeutua hoitoon. Se on opiskelijoille tärkeä asia.

Mutta kuten kaikkiin suuriin uudistuksiin, totta kai tähänkin liittyy huolia, ja yksi asia on ollut tämä terveydenhoitomaksujen takaisinperintä opintotuesta. Opiskelijoilla on huolia siitä, tuleeko tämä lisäämään semmoisia asioita, kuten esimerkiksi maksuhäiriömerkintöjä ja takaisinperintöjä, jotka ovat nuorille Suomessa suuri ongelma. Tähän toivoisin mielellä-ni kuulevani ministerin näkemyksen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja seuraavana Räsäsistä Joona Räsä-nen.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

16.25 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä asiassa voi kyllä erittäin mieluusti kiitellä hallitusta hyvästä esityksestä, ja on paikallaan todeta, että vihdoin koittaa se aika — toivon mukaan nyt — kun tämä eriarvoinen tilanne suhteessa opiskeluterveydenhuoltoon ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden välillä päättyy. Tätä on kyllä odotettu: muistan jo vuodelta 2008, kun olen itse lähtenyt opiskelijatoimintaan mukaan, että ensimmäinen ja keskeisin asia ammattikorkeakouluopiskelijoille oli se, että pystytään parantamaan omien terveydenhuoltopalveluiden laatua ja saatavuutta vastaamaan sitä, mitä yliopisto-opiskelijoilla on. On hieno tilanne, että kaikkien näiden vuosien jälkeen nyt on ainakin näköpiirissä, että tämä tilanne koittaa. Tässä sopii varmaan antaa kiitoksia kaikille, ketkä tämän matkan varrella ovat töitä tämän asian eteen tehneet niin opiskelijaliikkeen puolella kuin muuallakin.

Seuraavaksi varmaan voidaan sitten katsoa myös tämä jäsenyyskriteeriasia. Nyttén kun poistuu se eroavaisuus ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden jäsenyyskriteerilekin, mikä liittyy siihen, onko pakko kuulua ylioppilaskuntaan [Puhemies koputtaa] vaiko ei, niin ehkä tämäkin voitaisiin nyt sitten ratkaista tulevaisuudessa.

16.26 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuohon äskeiseen puheenvuoroon kyllä sanoisin, että se pakko pitäisi poistaa kaikilta, päinvastoin.

Mutta tämä esitys on hyvä ja kannatettava. On oikein, että ammattikorkeakouluopiskelijat saavat yhdenvertaiset terveydenhuoltomahdollisuudet korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Paremminkin voisi kysyä, miksi tämä on esillä vasta nyt, ja tietysti jatkaa ajatusta, että mitä voitaisiin tehdä ammattiin opiskelevien tilanteen parantamiseksi.

Tässä yhteydessä täytyy mainita varmasti monelle poliitikolle mieleen jääneestä koulutuslupauskampanjasta ja niistä yhteiskuvista, joita sosiaalisessa mediassa on sen koommin levitelty, kun niitä kaikkia lupauksia ei sitten aivan pystyttykään täyttämään. Moni poliitikko ehkä miettii ensi vaalien alla, mihin kuviin lähtee mukaan ja mitä lupauksia tekee. Nyt kuitenkin, jos tämä esitys menee läpi tällaisenaan, itse saan menemään läpi 50 prosenttia antamistani koulutuslupauksista, joten asiaa siltäkin pohjalta lämpimästi kannatan.

16.27 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuolla käytävässä ministerille muistelin, että ensimmäisellä eduskuntakaudellani 2003—2007, kun ministerinä oli Liisa Hyssälä, me eri puolueitten edustajat otimme vastaan Samokin elikkä ammattikorkeakoulujen oppilaskuntien edustajia, jotka toivat tämän huolensa esille, että olisiko-han millään tavalla mahdollista saada nämä samat palvelut kuin YTHS:llä on yliopisto-opiskelijoille. Joten tässäkin näemme, että joskus vie muutamia vaalikausia, ennen kuin asiat menevät kohdalleen. Tässä kyllä voi todellakin näille opiskelijajärjestöille antaa myöskin kiitosta siitä, että he eivät keskenänsä ole sitten lähteneet asioista kinaamaan vaan ovat yhteen suuntaan halunneet tätä asiaa viedä kaikkien opiskelijoiden parhaaksi.

Samalla olisin halunnut vielä ministeriltä varmistaa, kun en ihan tuohon ministerin puheenvuoron alkuun päässyt kuulemaan, että miten oli tämän lainsäädännön kohdalla, onko tämä erillään nyt tästä sote-ratkaisusta. Jos sote-ratkaisulle käy huonosti, miten tämän lainsäädännön kanssa sitten käy?

16.28 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan kiittää erityisesti ministeriä ja hallitusta tästä hyvästä esityksestä. En usko, että täällä salissa kukaan tätä vastustaa, päinvastoin, tämä on äärimmäisen hyvä uudistus.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Tilanne on ollut absurdi ammattikorkeakoulun opiskelijoilla erityisesti niissä kaupungeissa, joissa on ollut sekä yliopisto että ammattikorkeakoulu: heillä ei ole ollut oikeutta käyttää näitä YTHS:n palveluita, ja kuntien järjestämät palvelut ovat olleet, mitä ovat.

Mutta tähän liittyen kiinnitän huomiota tässä esityksessä tehtyyn havaintoon ammatilista tutkintoa suorittavien opiskelijoiden asemasta uudistuksen jälkeen. Kuinka tämä muuttuu, ja jos ei muutu, niin onko tässä mahdollisesti sitten seuraava kehityspaikka?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, olen vielä merkinnyt tässä vastauspuheenvuorot edustajille Vikman, Parviainen, Jarva ja Savio. Jos sopii, niin otetaan kaikki. Näillä mennään.

16.29 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yliopisto-opiskelijat ovat saaneet nauttia YTHS:n erinomaisista palveluista jo 50-luvulta lähtien. Nyt nämä palvelut laajennetaan myös ammattikorkeakouluopiskelijoille. Se on erinomaisen hyvä asia. Uudistuksella luodaan siis yhdenvertaiset palvelut ja kavennetaan hyvinvointi- ja terveyseroja.

Kiinnittäisin huomiota siihen, että ylioppilaskuntien pakkojäsenyyttä on usein perusteltu nimenomaan YTHS:n maksun keräämisellä. Käsittelyssämme olevan uudistuksen myötä perusteluja yliopisto-opiskelijoiden yhdistymisvapauden rajoittamiselle ei enää ole, joten kysyisinkin ministeriltä: onko hallituksen piirissä ollut pohdinnassa, kun tätä erinomaista lakiesitystä on tehty, että täytyisikö seuraavaksi pohtia sitä, että [Puhemies koputtaa] yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijat tuotaisiin nyt samalle viivalle [Puhemies koputtaa] myös yhdistymisvapauden osalta?

16.30 Ulla Parviainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn näihin kiitoksiin ja kehuihin, mitä täällä jo aiemmin on tullut. Tämä lakiesitys on erittäin hyvä jatkumo tällä kaudella tehtyihin parannuksiin, kuten perheellisten opiskelijoiden opintorahan korotukseen ja opiskelijoiden siirtoon yleisen asumistuen piiriin.

Tässä tämä laajenee, siis maantieteellisesti, myös sellaisille paikkakunnille, missä ei tällä hetkellä ole tätä palvelua. Ylioppilaskunnat halusivat laajentaa tätä myöskin erikoislääkäripalvelujen suuntaan, kuten gynekologin ja ihotautilääkärin palvelujen suuntaan. Arvoisa ministeri, harkittiinko tällaista laajennusta, ja onko tätä mahdollisesti jatkossa tulossa?

16.31 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On vaikea olla eri mieltä tämän esityksen ja salin kanssa siitä, että on erittäin hyvä esitys käsillä.

Kun tuossa jo aikaisemmin muisteltiin, mitä opiskelijavaikuttamisaikoina on tehty tälle alialle, niin vuodesta 2004 asti olemme tätä opiskelijakuntien ja ylioppilaskuntien kanssa tosiaan ajaneet. Vaasassa itse opiskelin ja silloin olin sosiaalipoliittisena vastaavana siellä ylioppilaskunnassa, ja jo silloin oli vahva yhteinen käsitys siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijatkin ansaitsevat saada YTHS:n palvelut jatkossa. On hyvä, että tämä saadaan nyt sitten keskustajohtoisen hallituksen aikana vihdoinkin toteutettua.

Olisin vielä arvoisalta ministeriltä kysynyt, että nyt kun on myös noussut esiin nuorten ja opiskelijoitten mielenterveyden tilanne — nykyään meillä on liian paljon ehkä ongelmia tällä puolella, lisääntyvässä määrin — niin minkälaiset ovat resurssit nykyään siihen, että

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

myös YTHS:n puolella ja yleisesti voidaan nuorelle opiskelijalle tarjota näitä palveluita riittävällä tavalla.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, myönnän vielä tässä debattivaiheessa puheenvuorot edustajille Savio, Laiho ja Päivi Räsänen ja sen jälkeen sitten ministerille 3 minuuttia haluamaltaan paikalta.

16.32 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn täällä aiemmin esitettyihin näkemyksiin siitä, että tämä lakiesitys itsessään on hyvin kannatettava. Kuten täällä on tuotu esille, opiskelijajärjestöt ovat toistuvasti jo vuosien ajan tuoneet esille toiveensa siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijat tuotaisiin YTHS:n asiakkaiksi, tasavertaisesti yliopisto-opiskelijoiden kanssa, ja nyt tämä esitys näyttää tosiaan toteutuvan — siitä kiitos hallitukselle.

Edustaja Essayah otti tässä edellä esiin kysymyksen siitä, onko tämä lakiesitys liitetty suoraan soteen. Itse tulkitSEN, että se ei suoraan siihen liity vaan kyse on erillisestä laista, mutta nythän kuitenkin nämä molemmat, sekä sote-esitys että tämä laki, on tarkoitus saattaa voimaan vuonna 2021, joten tietyllä tapaa ne ovat rinnakkaisia. Haluaisinkin nyt kysyä ministeriltä — ja kysynkin: Nyt on käyty kovasti spekulatioita, meneekö sote-esitys läpi vai kaatuuko se. [Puhemies koputtaa] Jos se kaatuu, niin aikaistetaanko tätä esitystä?

16.34 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korkeakouluopiskelijat pääsevät viimeinkin samalle viivalle terveydenhuollon osalta riippumatta siitä, opiskelevatko he yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Tämä on erinomainen asia. Uudistus ka-ventaa terveyseroja näiden opiskelijoiden välillä ja parantaa myös palvelujen saatavuutta.

Suuri ongelma nykyään on nuorten ja opiskelijoiden kasvavat mielenterveysongelmat. Puuttumalla varhaisessa vaiheessa opiskelijoiden mielenterveysongelmiin voimme ehkäistä niiden pahenemista pitkittyviksi ja hankaliksi, ja tällä on sekä inhimillisesti että taloudellisesti merkittäviä vaikutuksia.

Uudistus vahvistaa YTHS:n tärkeää asemaa opiskelijoiden terveyden edistäjänä. YTHS:n ennalta ehkäisevät palvelut turvaavat opiskelijoiden opiskelukyvyn niin yhteisöllisten kuin yksilöllisten palveluiden avulla. Olemme tästä asiasta varmasti kaikki samaa mieltä.

16.35 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan myös antaa lämpimät kiitokset ministerille ja hallitukselle tästä esityksestä, joka todellakin parantaa eri opiskelijoiden, korkeakouluopiskelijoiden, yhdenvertaisuutta. Mutta se huoli, mikä useissa lausunnoissa on noussut esiin — toivon, että ministeri sitä kommentoisi — on Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tuottamien palveluiden riittävä resursointi. Kun asiakasmäärät lisääntyvät, on oletettavaa, että myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden osalta palvelujen kysyntä kasvaa verrattuna nykyiseen kuntien järjestämien palvelujen tilanteeseen, ja sen vuoksi kysyn, riittävätkö resurssit näiden tärkeiden palvelujen tuottamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja ministeri, 3 minuuttia.

16.36 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Hallituksen puolesta vastaanotan mielelläni ja suurella nöyryydellä kiitokset tästä valmistelusta,

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

erityisesti siksi, että koen, että tämän lainsäädännön taustalla on laaja ja vahva parlamentaarinen tahto eduskunnasta. Kiitos siitä.

Nyt olemme ikään kuin toimeenpanon lähettyvillä. Laki pitää saada eduskunnasta hyväksyttyä, valiokunnan suuren työruuhkan keskeltä, ja sitten jätämme tilaa sekä Kelalle valmistautua järjestäjätehtävään että YTHS:lle palveluntuottajan rooliin, joka todella on laajeneva, niin kuin monessa puheenvuorossa on käynyt ilmi.

Yritän vastata kysymyksiinne parhaani mukaan aikataulun suomissa puitteissa.

Ylioppilaskuntien jäsenmaksu, joka täällä on nostettu esiin, automaatiomaksu ylioppilaskuntaan kuulumisesta, on erillinen YTHS-maksusta. On vain traditio kerätä ne yhtäaikaisesti, mutta niiden perusteet ovat erilaiset. Tässä lainsäädännössä ei oteta siis kantaa niin kutsuttuun ylioppilaskuntien automaatiojäsenyyteen. Se on opetus- ja kulttuuriministeriön asiaa, ja tässä yhteydessä säädämme nyt siis vain terveydenhuoltomaksuista. Niiden osalta kyseltiin myös maksujen tasoa tai riskiä maksujen nousulle. Vuosittainen talousarviotarkistuskohda on se, kun 23 prosenttia on opiskelijoiden osuus kustannuksista, että minkä suuruinen sen pohjalta on kunkin opiskelijan maksettava osuus, ja minusta tämä rahoitusmalli on omiaan myös kannustamaan YTHS:ää tuottamaan palvelut tehokkaasti ja järkevällä tavalla, niin että kustannukset eivät tuosta vuoden 21 oletetusta 77 eurosta merkittävästi nousisi.

Palveluiden kysynnästä edustaja Räsänen taisi esittää kysymyksen. Se on oikeutettu huoli, ja samalla ajattelen, että kuitenkin on parempi, että saamme avun useammalle opiskelijalle perustason palveluissa kuin esimerkiksi kuormittavammissa ja kalliimmissa erikoissairaanhoidon palveluissa, esimerkiksi mielenterveyskysymysten osalta. Muutoin erikoispalveluista, erityistason palveluista edustaja Parviainen tiedusteli. Kuten kaikkialla muuallakin terveydenhuollossa, me lähdemme myös opiskelijoiden osalta siitä, että esimerkiksi gynekologipalvelut ovat erityistason palveluita ja vastaavaa seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvää terveydenhuollon palvelua voi saada myös perustason palveluiden osana. Eli asia oli esillä, ja siitä keskusteltiin, mutta palvelu haluttiin selkeästi osoittaa vastaavanlaiseksi ennaltaehkäisyn ja perustason painopisteeksi kuin muutkin sote-keskuksen perustason palvelut kaikille kansalaisille.

Esiin on noussut myös toiseen asteeseen laajentaminen. Voi olla, että se on seuraava keskustelun aihe, ja esimerkiksi ministeriön virkamiehet ovat tuoneet tätä aktiivisesti esille. Se ei ollut pöydällä nyt, mutta on väistämätöntä, että toisen asteen opiskelijoiden osalta tästä keskustelua tullaan jatkamaan. Nyt lainsäädäntö ohjaa heidän opiskeluterveydenhuollon palvelunsa maakunnan järjestettäväksi, vastaavasti kuin muiden kansalaisten palvelut. Ilahduin myös siitä, että keskustelussa ainakin edustaja Kari nosti esiin juuri tämän mielenterveyspalveluiden osuuden, joka korostuu valitettavallakin tavalla.

Viimmäksi, arvoisa puhemies, taisi olla edustaja Mäkelä, joka, vähän kärjekkäälläkin tavalla, nosti esiin hallituksen edustajien kasvokuvilla otetut poseeraukset koulutusleikkausten torjumisen nimissä ennen vaaleja. Yksi osuus oli sellainen esitys, jossa ainakin itse poseerasin: YTHS-palvelut laajennetaan koskemaan kaikkia ammattikorkeakouluopiskelijoita ja lisätään opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Ilokseni voin todeta, että tuo kuva ei mennyt hukkaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoiset edustajat, tämän asian käsittelyyn varattu puoli tuntia meni sekunnilleen. Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 16.40.

Keskustelua jatkettiin kello 16.56.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn 5. asiakohdan käsittelyä.

16.56 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Yliopisto-opiskelijat ovat saaneet nauttia YTHS:n tarjoamista laadukkaista palveluista jo vuosikymmeniä, ja nyt YTHS:n erinomaiset palvelut laajennetaan koskemaan myös ammattikorkeakouluopiskelijoita. Uudistuksella luodaan yhdenvertaiset palvelut kaikille korkeakouluopiskelijoille ja parannetaan palveluiden saatavuutta sekä kavennetaan hyvinvointi- ja terveyseroja yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden kesken.

Uudistus on kauan odotettu ja kaivattu. Sen puolesta on tehty hyvin pitkään laajaa yhteistyötä, ja on erinomaista, että hallitus tämän asian vie nyt eduskunnan laajalla tuella maaliin. Omalta osaltani olen ollut tätä asiaa viemässä eteenpäin paitsi kansanedustajana myös opiskelijapolitiikassa jo lähemmäs vuosikymmen sitten, kun tämän asian puolesta on laajalla rintamalla jo silloin tehty töitä. Erinomaista, että asia etenee, ja se on oikein kannatettava.

Opiskelijoiden yhdenvertaisuus on tämän lakiesityksen kantava teema. Sen vuoksi haluan tässä yhteydessä nostaa esiin sen seikan, että ylioppilaskunnissa opiskelijoiden pakkojäsenyyttä ja pakkojäsenmaksua ylioppilaskunnalle on usein perusteltu nimenomaan YTHS-maksun keräämisellä pakkojäsenmaksun yhteydessä. Ammattikorkeakouluopiskelijoilla vastaavaa pakkoa liittyä omaan opiskelijakuntaansa ei ole ollut. Nyt käsittelyssämme olevan uudistuksen myötä perusteluja yliopisto-opiskelijoiden yhdistymisvapauden rajoittamiselle ei enää ole, järjestyvähän YTHS:n palvelut nyt ilman pakkojäsenyyttä ammattikorkeakouluopiskelijoillekin, siis kaikille pakollisen terveydenhoitomaksun kautta tulevaisuudessa, kun tämä esitys on hyväksytty. Näin ollen yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijat tuodaan yhdenvertaiseen asemaan terveydenhuoltopalveluiden osalta, samalle viivalle siis. Niinpä kysyn: olisiko syytä tuoda korkeakouluopiskelijat samalle viivalle ja yhdenvertaiseen asemaan myös yhdistymisvapauden osalta? Nimittäin totesihan ministerikin lakiesityksen esittelypuheenvuorossaan, että avainsana ”opiskelijoiden yhdenvertaisuus” on ollut siis tämän lakiesityksen perusteena. Eikö sen saman avainsanan, ”yhdenvertaisuus”, tule koskea opiskelijoita myös yhdistymisvapauden osalta nyt, kun poistuu tämä pakkojäsenyyden perusteena usein käytetty jäsenmaksu YTHS:ään? Se peruste siis poistuu, kun kaikille tulee pakollinen terveydenhoitomaksu, jonka kerääminen on täysin pakkojäsenyydestä riippumatonta.

Mutta vielä sanon sen lopuksi, että itse tämä lakiesitys, että YTHS:n palvelut laajenevat kaikille korkeakouluopiskelijoille, on aivan erinomainen ja kannatettava.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

17.01 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Todella tällä lakiesityksellä ollaan nyt laajentamassa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön palveluita kattamaan myös ammattikorkeakouluopiskelijat. Tämähän nyt sitten toteutuessaan vuonna 21 poistaa sen epätasa-arvoisen tilanteen, mikä meillä on tässä vallinnut jo siitä asti, kun ammattikorkeakoululaitosta 90-luvulla pystytettiin, eli sen, että ammattikorkeakouluopiskelijat ovat olleet opiskelu- ja paikkakunnan opiskeluterveydenhuollon piirissä ja vastaavasti yliopisto-opiskelijat Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön piirissä.

Tätä keskustelua on todella jo useampi kymmenen vuotta käyty, ja siinä ovat niin eri opiskelijasukupolvet kuin eri päättäjäsukupolvet pyrkineet löytämään ratkaisua, jolla tämä epätasa-arvo poistuu, joka sinänsä enitenhän näkyy nimenomaan palveluiden saatavuudessa ja laadussa. On hienoa, että viimein olemme nyt sitten ottamassa viimeisen askeleen, että myös tämä lainsäädäntö toteutuu.

Tässä vuosina 2011—2014 järjestettiin kokeilu, jossa siis pilotoitiin sitä, millä tavalla nämä YTHS:n palvelut sitten soveltuvat ammattikorkeakouluopiskelijoille, ja siinä kokeilussa todettiin, että opiskelijat, kun näitä palveluita oli saatavilla, niitä myös mielellään käyttivät. Mutta siinä kokeilussa myös todettiin se, että mikäli tämä terveydenhuoltomaksu perustuu pelkästään vapaaehtoisuuteen, määrät jäävät aika pieniksi, joten on perusteltua, että myös ammattikorkeakouluopiskelijat osallistuvat YTHS:n kustannuksiin tämän pakollisen terveydenhuoltomaksun osalta.

Arvoisa puhemies! Mitä sitten tulee tulevaisuuteen, niin on varmaan niin kuin tässä lähetekeskustelussa jo useampi kansanedustaja totesi, että tämä kysymys eri opiskelijajyhenteiden jäsenyydestä liittyen siis ylioppilaskuntien jäsenyyteen, joka on tällä hetkellä yliopisto-opiskelijoille pakollinen, suhteessa sitten ammattikorkeakouluopiskelijakuntien jäsenyyteen, joka on vapaaehtoinen, pitäisi myös tulevaisuudessa ratkaista. Tämä pakollinen terveydenhuoltomaksuhan pystytään keräämään myös ilman sitä, että se linkitetään tähän jäsenmaksuun. Päädyttiin sitten tilanteeseen, jossa tämä automaatiojäsenyys laajennetaan koskemaan ammattikorkeakouluopiskelijoita, tai sitten niin, että tämä vastaavasti otetaan pois yliopisto-opiskelijoilta, niin tämä olisi kuitenkin ihan perusteltua, koska tässäkin yhteydessä yhdenvertaisuus ei vielä toteudu. Siltä osin on varmaan syytä, että joko tämä hallitus tai seuraava hallitus pohtii, miten tästä mennään eteenpäin.

Mutta kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, toivon, että eri uudistuksista, joita tässä on päällä, riippumatta tämä asia nyt viedään loppuun ja mahdollistetaan se, että ammattikorkeakouluopiskelijat pääsevät Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön palveluiden piiriin.

17.04 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Pakko sanoa, että jotain hyvää sote-rintamalta ja myös jotain hyvin yksimielistä ja myös jotain sellaista, jota on tutkittu ja joka on tunnustettu hyväksi ja sen jälkeen laitetaan täytäntöön, eli siinä mielessä esitys, jota varmasti kaikki täällä ilolla tervehtivät.

Ministeri esitteli tämän varsin perusteellisesti ja hyvin ja kuvasi niitä tilanteita, jotka liittyvät yhdenvertaisuuden näkökulmaan ja jotka liittyvät siihen, että voitaisiin ehkäistä tiettyjä terveydellisiä ongelmia ja voitaisiin ehkäistä myös terveyseroja. Silloin kun noita kokeiluja tehtiin Lappeenrannassa ja Seinäjoella, yksi mielenkiintoinen asia, joka sieltä nousi esiin, oli se, että ammattikorkeakoululaiset, silloin kun he olivat tämän järjestelmän piirissä, käyttivät enemmän terveyspalveluita kuin tiedekorkeakoulujen opiskelijat. Tämä tietyllä tavalla indikoi sitä, että myös kustannuksissa tulee olemaan jonkun verran eroja, ja tämän taustalla varmasti oli se, että terveyserot, jotka liittyvät tietyn tyyppisiin sairauksiin,

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

näiden kahden, erityyppisissä korkeakouluissa opiskelevien välillä olivat näkyvissä. Toivon, että kun tähän mekanismiin mennään, niin tällä hyvällä työllä, mitä YTHS:n puolella on tehty, saadaan myös kiinni niitä terveydellisiä eroja, joita ammattikorkeakoululaisiin nähden on ollut.

Tässä on puhuttu paljon yhdenvertaisuudesta ja esimerkiksi tästä pakkojäsenyydestä. Mielestäni ministeri vastasi siihen hyvin niin, että tuo pakkojäsenyys ei itse asiassa ole tämä terveystakuu. Se ei liity siihen, vaan se on erillinen asia, ja kun se on erillinen asia, se pitäisi myös erillisesti ratkaista, koska ei ole perusteluja sille, että meillä on erilaiset käytännöt erilaisten korkeakouluopiskelijoiden välillä.

Toinen erillinen asia liittyy nimikkeisiin. Kun meillä valmistutaan joko ammatillisesti suuntautuneesta korkeakoulusta ylempään korkeakoulututkintoon tai sitten tiedekorkeakoulusta, niin siitä seuraa erilainen nimike. Ja tuo erilainen nimike työelämässä johtaa varsinkin työnantajat hiukan eri teille, eikä aina ymmärretä, että silloin kun se ylempi korkeakoulututkinto on suoritettu, se on itse asiassa samanarvoinen näiden kahden koulutusjärjestelmän välillä.

Ehkä vielä yksi asia, jonka tähän liittyen voisi sanoa: Ei ole muutenkaan perustetta sille, että meillä on hyvin erilaiset systeemit näissä kouluissa. Meillä on yliopistoja, jotka ovat ostaneet ammattikorkeakouluja, meillä on fuusioita ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä, ja ylipäätään tämä yhdentymisen on ollut voimakasta. Sen vuoksi olisi perusteltua katsoa, että myös muu lainsäädäntö kohtelee opiskelijoita yhdenvertaisesti. Mutta en tarkoita tällä sitä, että ammattikorkeakoulu ja yliopistot pitäisi yhdistää, vaan ne kannattaa pitää erillään, koska niillä on erilainen funktio ja erilainen ydinosaaminen.

17.07 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän edustaja Filatovin huomioon siitä, että varsinkin nyt, kun koulutuskentällä murros on yhä enenevässä määrin menossa siihen suuntaan, että meillä syntyy erilaisia konserneja, joiden osana on sekä yliopisto että ammattikorkeakoulu, olisi perin kummallista, mikäli saman konsernin sisällä opiskelijoita kohdeltaisiin hirveän eri tavoilla, joten tästäkin syystä olisi ihan järkevää, että näissä lainsäädännöissä nyt sitten viimeisetkin erot koskien opiskelijoita niin yliopistolain osalta kuin ammattikorkeakoululain osalta käydään erikseen läpi. Tätä tukee myös se, että koko ajan sivistyspolitiikassa ollaan menty siihen suuntaan, että ollaan mahdollistettu läheisempi yhteistyö korkeakoulujen välillä yli tämän perinteisen dualimallirajan, ja se on kohtuullisen hyvä ratkaisu varsinkin sellaisessa maassa kuin Suomessa, jossa meillä on niukat resurssit, kun me yritämme aina kuitenkin niillä resursseilla saada parasta mahdollista aikaiseksi. Tästäkin syystä erilainen lakien läpikäynti siltä osin, millä eri tavoilla ne kohtelevat opiskelijoita, on ihan perusteltua. Toivottavasti tähän vielä jonain päivänä päästään.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 144/2018 vp

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 45 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 7. asiakohtaan.

Keskustelu

16.41 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys koskee sähkömarkkinalain muuttamista ja eräitä siihen liittyviä lakeja. Tämä lakiesitys luo perustan tälle sähkökaupan niin sanotulle datahubille ja sen perustamiselle. Datahubin tarkoituksena on olla noin 3,5:tä miljoonaa sähkökäyttäjää koskeva keskitetty tietovarasto, jonka kautta sähköön vähittäismarkkinat tulevat toimimaan näillä näkymin vuoden 2021 kevästä alkaen. Pohjaa tälle datahubille on valmisteltu jo vuodesta 2014 lähtien. Silloin Fingrid yhdessä TEMin kanssa on lähtenyt tätä valmistelemaan, ja sitten on päädytty tähän toimintamalliin.

Suomihan on ollut edelläkävijä sähköön markkinakilpailutuksessa. Muistaakseni jo vuonna 95 sähkömarkkinat avattiin kilpailulle, ja sitten vuosina 96—98 Suomi mahdollisti ensimmäisten joukossa kilpailun. Sähkötoimitukset jakeluverkkoihin laajennettiin myös tiedonvaihdon mallin avulla, sekä Suomi otti yhtenä prioriteettina käyttöön etäluettavat kulutusmittarit vuosina 2009—2013. Ja tällä hetkellä me olemme Suomessa maailman kärkeä juurikin näiden etäluettavien mittareiden osalta. Eli tämä on niin kuin hajautettua tiedonsiirtoa ollut sähkömarkkinatoimijalta toiselle, ja nyt tässä on tarkoitus keskittää nämä sitten Fingridin alaiseen toimintaan, jota tulisi sitten valvomaan myös Energiavirasto. Eli tämä on nyt aikamoinen harppaus, teknologinen harppaus, sähkömarkkinoilla, eli ollaan siirtymässä yli 20 vuotta palvelleesta järjestelmästä tähän datahubiin.

Sähkökaupan datahubia koskeva lainsäädäntöhanke on osa Sipilän hallituksen hallitusohjelman painopistealuetta Biotalous ja puhtaat ratkaisut. Hanke kuuluu hallituksen kärkihankkeisiin eli tähän Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti -hankkeeseen, ja se on osa Sipilän hallituksen vuoteen 2030 tähtäävän energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa. Datahub-uudistus on hallituksen energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa, ja se tulee edistämään älyverkkoja ja sähköön kysyntäjoustopien kehittämistä, mikä parantaa palveluja sekä lisää kustannus- ja energiatehokkuutta. Kysymyksessä on merkittävä teknologinen sähkömarkkinauudistus, jonka vaikutus ulottuu kaikkiin jakeluverkoissa toimiviin sähköntuottajiin ja vähittäismyyjiin ja kuluttaja-asiakkaisiin.

Datahub tulee olemaan toiminnallisesti sähköön vähittäismarkkinoiden kannalta kriittinen palvelu, jossa myös säilytetään ja käsitellään suurta joukkoa asiakkaiden henkilötietoja, yritysten liikesalaisuuksia ja muuta kaupallisesti tärkeää tietoa. Datahubin tietoverkkoriskit on tiedostettu valmistelun alkuvaiheesta lähtien, ja niihin on varauduttu huolella jo tähänastisessa valmistelussa. Niihin tullaan panostamaan myös tietojärjestelmähankinnoissa.

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Jatkossa saamme omat kulutustietomme datahubin palvelun kautta, myös sähkölaskumme tulevat perustumaan näihin selvitettyihin toimitustietoihin. Datahubia voi hyvällä syyllä kuvata kaikkien suomalaisten omaksi palveluyhtiöksi.

Tuohon taustaluvuiksi: Meillä on tässä todellakin 3,5 miljoonaa asiakasta, sähkönostajia, sähkökäyttäjiä. Meillä on noin 80 verkonhaltijaa ja noin 100 sähkönmyyjää. Eli jos ihmiset vielä muuttavat alueelta — noin miljoona ihmistä muuttaa vuosittain — niin siitä tulee muutoksia, plus sitten noin 200 000 henkilöä vuosittain vaihtaa sähköyhtiötä. Eli tämä kaikki informaatio tulee olemaan tämän datahubin taustalla. Tässä on taustalla myös se, että tässä tullaan sitten sosiaaliturvatunnuksen taakse menemään, niin että pystytään erottamaan, ja kuten tuossa äsken kerroin, yksi kriittinen tekijä on tämä tiedon kerääminen, ja tässä todellakin vakavalla mielellä tehdään tätä, ja on tehty, ja valmistellaan tätä turvajärjestelmää tietoriskien osalta.

Toivon tällä hankkeelle eri hyvää keskustelua meidän talousvaliokunnassa, ja siellä kuullaan sitten asiantuntijoita ja otetaan lisätietoja.

16.46 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Pirttilahdelle hyvästä esittelystä. Valitettavasti ministeri ei itse ole paikalla. Mutta tosiaan talousvaliokunnassa tätä käsitellään, ja kuten edustaja totesi, tämä koskettaa miljoonia suomalaisia. Siinä mielessä, vaikka tämä nyt kuulostaa hyvin teknisluontoiselta, tällaiselta datahub-hankkeelta, kuitenkin on kysymys sellaisen järjestelmän rakentamisesta, joka on hyvin oleellinen ihan samalla tavalla kuin mikä tahansa tietojärjestelmähanke, jossa me suomalaiset emme välttämättä viime aikoina ole kovin hyvin onnistuneet.

Mutta syy, miksi minä pyysin puheenvuoron, on lähinnä se, että kuten edustaja Pirttilahdikin on tehnyt, me olemme molemmat Pohjoismaiden tasolla näissä samoissa sähkömarkkina-asioissa tehneet viime vuosina paljon töitä. Tietysti niin Ruotsi, Tanska kuin Norjakin tekevät omia ratkaisujaan. Monessa maassa ollaan meitä edellä, ja Ruotsikin on tulossa sieltä mukaan. Käytännössä olisin toivonut ministeriltä — hän ei ole nyt tässä paikalla — sitä, että nyt kun näitä tietojärjestelmäratkaisuja tehdään, niin meiltä löytyisi myös kotimaisia toimittajia tähän tietojärjestelmäpuoleen, ettei meille ehkä kävisi niin vanhanaikaisesti kuin esimerkiksi sote-puolella, jossa me olemme, voisi sanoa, amerikkalaisten softantoimittajien, tietojärjestelmätoimittajien, armoilla ja lopputulokset eivät aina ole olleet kovin hyviä. Eli siinäkin mielessä toivon, että tämä on myös laaja elinkeinopoliittinen kysymys, miten näin monen miljoonan ihmisen tietojärjestelmäratkaisu, sähkömarkkinaratkaisu, datahub-ratkaisu, tehdään kotimaisin voimin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle säteilylaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 28/2018 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 7/2018 vp

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 7/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

16.48 **Tarja Filatov sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sähkömarkkinoista säteilyyn. — Itse asiassa tässä laissa on kyse direktiivin toimeenpanosta sekä kansallisesta lainsäädännöstä. Kyse on ionisoidusta säteilystä ja ionisoimattomasta säteilystä.

Kokonaisuutena lain tarkoitus on suojata ihmistä ja terveyttä säteilyn aiheuttamilta haittoilta sekä ehkäistä ja vähentää säteilystä aiheutuvia muita haittavaikutuksia, ja sillä siis laitetaan tämän ionisoivan säteilyn kohdalta säteilyturvallisuudirektiivin säännökset voimaan. Tämän olisi pitänyt itse asiassa olla voimassa jo tämän vuoden helmikuussa, mutta valiokunta sai tämän hallituksen esityksen käsittelynsä huhtikuussa. Ja koska siihen tarvittiin perustuslakivaliokunnan lausunto, niin valiokunnasta se oli valmis jo tuolloin kevätkaudella, mutta nyt sitten saimme sen kokonaisuudessaan valmiiksi, kun perustuslakivaliokunta oli oman tsekkauksensa tehnyt. Nämä kansallisen puolen asiat ovat sitten tätä ionisoimatonta säteilyä. Tässä kokonaisuudessa selkiytetään viranomaisvalvontaa ja korostetaan riskiperusteisuuden periaatetta ja sitten tehdään tiettyjä täsmennyksiä siihen, mitkä ovat henkilöstö- ja koulutusvaatimukset, että ne ovat ajantasaisia.

Laki oli hyvin valmisteltu, tai me muutimme siitä itse asiassa aika montaa kohtaa, mutta se ei tarkoita, että siinä olisi ollut suuria ongelmia. Suurin osa muutoksista liittyi perustuslakivaliokunnan lausuntoon, ja kyse oli siitä, että ehdotettiin täsmennettäväksi valtuussäännöksiä ja arkaluontoisten tietojen luovuttamista ja tiedon antamiseen ja suostumuksen pyytämiseen liittyviä asioita kuvantamisessa, joka koskee henkilöön kohdistettua muuta lääketieteellistä altistusta, ja lisäksi valvontamaksuja ja tämän tyyppisiä. Ne ajatukset, joita hallituksella oli, säilyivät sinällensä, mutta niitä jonkun verran täsmennettiin. Näiden perustuslakivaliokunnan täsmennysten lisäksi siihen tehtiin joitakin selkeytyksiä, jotka liittyivät lähinnä pykälien sanamuotoihin ja siihen, että ammattilaisten kesken on selkeää se, mikä tehtävä kenellekin kuuluu.

Mietintö tästä laista on yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 28/2018 vp sisältyvien 1.—7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi ja veron kiertämisen ja välttämisen estämiseksi Hongkongin kanssa tehdyn sopimuksen ja pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 103/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 11/2018 vp

Pöytäkirja PTK 89/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 103/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 4/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 26.9.2018 pidettävään täysistuntoon.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Australian välillä tehdyn puitesopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 67/2018 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 26.9.2018 pidettävään täysistuntoon.

11. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 26.9.2018 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.09.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola